

Nr 45.

Ankom till riksdagens kansli den 17 juni 1942 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordning) m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 22 maj 1942 dagteknad proposition, nr 339, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till *dels* förordning om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordning), *dels* förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 31 augusti 1940 (nr 824) om värnpliktslån, *dels ock* förordning angående upphävande av 10 § andra stycket förordningen den 13 april 1940 (nr 215) om utrymningshjälp.

I anledning av propositionen hava inom riksdagen väckts följande motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 279 av herr Bertil Eriksson,

» 290 » herrar Mannerskantz och Wennqvist samt

» 293 » herr Persson m. fl., ävensom

inom andra kammaren

nr 411 av herr Andersson i Göteborg m. fl.,

» 412 » » Andersson i Göteborg m. fl.,

» 413 » herrar Sköldin och Hedqvist,

» 425 » herr Olovson i Västerås,

» 426 » » Andersson i Mölndal, samt

» 432 » » Olsson i Kullenbergstorp m. fl.

Propositionen i vad angår ovannämnda författningsförslag ävensom motionerna — motionerna I: 293 och II: 432 dock endast såvitt de angå förslaget till krigsfamiljebidragsförordning — hava hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet.

Andra lagutskottet har i samband med propositionen till behandling förehått jämväl de före propositionens avlämnande inom riksdagen väckta motionerna I: 71 av herr John Gustavson m. fl. och II: 112 av herr Carlsson i Bakeröd m. fl.

Vad motionärerna hemställt återgives i det följande i samband med utskottets yttrande i de delar, som motionerna avse.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för de i propositionen framlagda förslagen, ävensom i fråga om de skäl, vilka motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i den följande framställningen, hänvisa till propositionen och motionerna.

Inledning.

. Med stöd av Kungl. Maj:ts den 28 juni 1941 givna bemyndigande uppdrog jag den 4 juli 1941 åt särskilda inom försvarsdepartementet tillkallade utredningsmän att biträda med utredning rörande vissa frågor beträffande krigsfamiljebidrag åt värnpliktiga m. fl. samt avgiva det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Utredningsmännen, vilka antagit benämningen *1941 års krigsfamiljebidragskommitté* ha den 24 april 1942 avgivit ett icke tryckt betänkande med förslag till bland annat *dels* förordning om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordningen), och *dels* förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 31 augusti 1940 (nr 824) om värnpliktslån.

Över kommitténs förslag ha efter remiss utlåtanden avgivits av överbefälhavaren över rikets försvarskrafter, chefen för armén, chefen för marinen, chefen för flygvapnet och flygförvaltningen, arméförvaltningen, marinförvaltningen, försvarsväsendets lönenämnd, försvarsväsendets rullföringsnämnd, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, överståthållarämbetet efter hörande av Stockholms stads familjebidragsnämnd, länsstyrelsen i Stockholms län efter hörande av familjebidragsnämnderna i Södertälje samt Solna och Häverö kommuner, länsstyrelsen i Kronobergs län efter hörande av familjebidragsnämnderna i Växjö samt Algutsboda och Traryds kommuner, länsstyrelsen i Kristianstads län efter hörande av familjebidragsnämnderna i Kristianstad samt Björnekulla och Borrby kommuner, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län efter hörande av familjebidragsnämnderna i Göteborg och Lysekil samt Norums kommun, länsstyrelsen i Örebro län efter hörande av familjebidragsnämnderna i Örebro och Karlskoga samt Stora Mellösa kommun, länsstyrelsen i Gävleborgs län efter hörande av familjebidragsnämnderna i Gävle, Hudiksvall och Sandviken samt Bollnäs och Söderala kommuner, länsstyrelsen i Västerbottens län efter hörande av familjebidragsnämnderna i Skellefteå stad samt Umeå och Vilhelmina kommuner ävensom ordföranden i familjebidragsnämnden i Umeå stad, statens utrymningskommission, statskontoret, kammarrätten, riksräkenskapsverket, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, landsorganisationen i Sverige och svenska arbetsgivareföreningen. Därjämte ha svenska tullmannaförbundet, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation samt svenska lantarbetareförbundet inkommit med var sin skrift.

Kommitténs förslag till krigsfamiljebidragsförordning samt till ändring i förordningen om värnpliktslån ha efter remissen undergått överarbetning inom försvarsdepartementet, i anslutning vartill förslag till förordning angående upphävande av viss bestämmelse i förordningen om utrymningshjälp upprättats.

Utskottet övergår nu till att lämna en redogörelse för de olika hithörande spörsmålen, därvid utskottet kommer att i huvudsak följa den indelning av ämnet, som iakttagits i propositionen.

A. Krigsfamiljebidragsförordningen.

I. Gällande bestämmelser.

Till grund för förordningen den 17 april 1940 (nr 223) om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordningen) låg ett av sociala försvarsberedskapskommittén den 3 september 1939 avgivet betänkande (statens off. utredn. 1939:26). Efter överarbetning inom försvarsdepartementet framlades förslaget genom proposition nr 93 för 1940 års lagtima riksdag. Angående propositionens behandling i riksdagen torde få hänvisas till andra lagutskottets utlåtande nr 18 och riksdagens skrivelse nr 155. Förordningen har erhållit ändrad lydelse genom förordning den 16 maj 1941 (nr 288) om ändring i vissa delar av krigsfamiljebidragsförordningen. Genom förordning samma dag (nr 290) har vidare familjepeningen enligt krigsfamiljebidragsförordningen undergått provisorisk höjning. De i förstnämnda förordning vidtagna ändringarna grundade sig på ett av statens arbetsmarknadskommission i skrivelse den 17 oktober 1940 framlagt förslag. Den provisoriska höjningen av familjepeningen föreslogs av sociala försvarsberedskapskommittén i skrivelse den 8 februari 1941. Ändringarna framlades genom proposition nr 137 för 1941 års riksdag. Angående propositionens behandling i riksdagen hänvisas till andra lagutskottets utlåtande nr 16 och riksdagens skrivelse nr 226.

Gällande krigsfamiljebidragsförordning är enligt 1 §, därest ej Konungen annorlunda föreskriver, tillämplig å värnpliktig, som inkallas jämlikt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen (hänvisningarna avse värnpliktslagen den 30 juni 1936) och å vilken krigsavlöningsreglementet helt eller delvis äger tillämpning; Konungen obetaget att meddela föreskrift om förordningens tillämpning även å andra värnpliktiga. Konungen må ock föreskriva, att bestämmelserna i förordningen med de inskränkningar, som må finnas påkallade, skola äga tillämpning jämväl å annan personal, som tjänstgör vid krigsmakten under tid, då värnpliktiga äro inkallade enligt nämnda lagrum. I den mån bestämmelserna i förordningen äga tillämpning utgår icke bidrag till värnpliktigs familj enligt för fredstid gällande föreskrifter.

De olika formerna för familjebidrag äro enligt 2 § familjepening, bostadsbidrag, näringsbidrag, sjukbidrag och begravningsbidrag. Familjebidrag utgår kontant; dock må, i den ordning Konungen föreskriver, kunna bestämmas, att familjebidrag skall helt eller delvis utgå in natura. Familjebidrag må ej utgå för person, som åtnjuter utrymningshjälp avseende annat än resa.

Såsom medlem av den värnpliktiges familj anses enligt 3 § envar av följande personer nämligen:

a) den värnpliktiges hustru, med vilken han sammanlever, samt hans barn och adoptivbarn under sexton år, som äro under hans vårdnad:

b) den värnpliktiges hustru, barn och adoptivbarn i annat fall än under a) sägs, hans föräldrar och adoptant, hans hustrus barn och adoptivbarn samt

hans frånskilda hustru, envar under förutsättning, *dels* att den värnpliktige är underhållsskyldig gentemot vederbörande och *dels* att den värnpliktige vid tiden för inkallelsen i väsentlig mån bidrog till dennes underhåll, eller, där underhållsskyldigheten inträtt senare, skäligen kan antagas hava skolat bidraga till underhållet, om inkallelsen ej mellankommit; samt

c) den värnpliktiges husföreståndarinna under förutsättning, att den värnpliktige sammanbor med egna eller hustrus barn eller adoptivbarn under sexton år samt, därest han sammanbor jämväl med hustru, att hustrun är oförmögen till arbete.

Enligt i 4 § intagen tariff uppgår familjepeningen för dag — sedan densamma genom förordning den 16 maj 1941 (nr 290) undergått provisorisk höjning — till högst följande belopp i nedan angivna ortsgupper:

1	2	3	4
Ortsgrupp	För hustru eller, där bidrag ej utgår för hustru, annan familjemedlem, som förestår den värnpliktiges hem	För annan familjemedlem <i>över</i> 16 år än som avses i kol. 2	För annan familjemedlem <i>under</i> 16 år än som avses i kol. 2
	kronor	kronor	kronor
I	2: —	1: 25	0: 85
II	2: 25	1: 50	0: 95
III	2: 50	1: 75	1: 05

Familjepeningen skall enligt nämnda paragraf fastställas särskilt för varje familjemedlem samt utgår efter den ortsgrupp, till vilken den kommun är att hänföra som skall utbetala beloppet. I fråga om kommunernas hänförelse till ortsgrupp skall tillämpas den enligt lagen om folkpensionering verkställda indelningen. Ort utom riket hänföres till ortsgrupp III. I 5 § återfinnas regler angående behovsprövningen för familjepeningens bestämmande. Av familjepeningen utgår för de i 3 § a) avsedda familjemedlemmarna visst grundbelopp utan behovsprövning, utgörande — sedan detsamma genom förordningen den 16 maj 1941 (nr 290) undergått provisorisk höjning — för hustru en krona 25 öre och för varje barn eller adoptivbarn under sexton år 55 öre. I övrigt utgår familjepening allenast i den mån behov därav skäligen kan antagas föreligga. Vid bestämmande av bidragets storlek skall hänsyn tagas dels till den inkomst, som åtnjutes av vederbörande familjemedlem ävensom av annan till samma hushåll hörande familjemedlem, utom husföreståndarinna, och dels till den värnpliktiges inkomster, dock med undantag för krigslön jämte övriga under tjänstgöringen utgående förmåner. För familjemedlem, som avses i 3 § b), må ej fastställas högre belopp än som motsvarar värdet av det bidrag till ifrågavarande familjemedlems underhåll, som den värnpliktige lämnat vid tiden för inkallelsen, eller, där underhållsskyldigheten inträtt senare, kan antagas skola hava lämnat, därest inkallelsen ej mellankommit. Konungen äger stadga undantag från rätt till grundbelopp ävensom föreskriva begränsning i fråga om hänsynstagande till bibehållen avlöning eller åtnjutet understöd.

Familjepenning må enligt 6 § utgå från och med inställeldagen och uppbäras, där ej Konungen annorlunda förordnar, till och med dagen efter den då tjänstgöringen upphört eller, om den värnpliktige avlidit, till och med månaden näst efter den, under vilken dödsfallet blivit kunnigt.

Bostadsbidrag må enligt 7 § utgå, där behov av bidrag utöver familjepenningen prövas vara för handen för bestridande av utgifter för bostad åt värnpliktigs familj, under förutsättning att bostaden är avsedd för familjemedlem med vilken den värnpliktige vid tiden för inkallelsen sammanbodde. Ändå att denna förutsättning ej är för handen, må bostadsbidrag kunna utgå för bostad åt familjemedlemmar, som avses i 3 § a), då fråga är om såväl hustru som barn eller adoptivbarn. Bostadsbidrag må ej beviljas för mer än en bostad. Bidraget må även avse kostnader, som äro förenade med ombyte av bostad. Bostadsbidrag, som ej avser kostnad för ombyte av bostad, må icke överstiga hyresvärdet för den bostad, som den värnpliktige innehade å inställeldagen, däri inbegripet kostnad för bostadens förseende med värme. Vid behovsprövningen skall hänsyn tagas till familjens skäliga behov av bostad, till den värnpliktiges eller hans hustrus bundenhet av hyresavtal och andra åtaganden för bostadsbehovets tillgodoseende ävensom till de inkomster, som åtnjutas av den värnpliktige, utom krigslön jämte övriga under tjänstgöringen utgående förmåner, och av andra i bostaden inhysta familjemedlemmar än husföreståndarinna. Vad som beträffande familjepenning stadgas om rätt för Konungen att föreskriva begränsning i fråga om hänsynstagande till bibehållen avlöning eller åtnjutet understöd äger motsvarande tillämpning i fråga om bostadsbidrag. Överstiger bostaden uppenbarligen den värnpliktiges behov, skall hänsyn jämväl tagas till den värnpliktige och hans hustru tillhörig förmögenhet. Såsom villkor för erhållande av bostadsbidrag må, där så prövas skäligt, föreskrivas, att viss del av bostaden skall utan ersättning upplåtas för krigsmaktens eller luftskyddets behov eller för annat ändamål. Enligt 8 § kan bostadsbidrag utgå ändå att bidraget ej avser beredande av bostad åt familjemedlemmar, som avses i 7 §, därest den värnpliktige är i behov av bidrag för att kunna behålla sin bostad under värnpliktstjänstgöringen och bostadens avstående skulle för honom medföra synnerlig olägenhet.

Bostadsbidrag må enligt 9 § utgå till gäldande av utgifter för bostad, vilka förfalla från och med inställeldagen samt uppbäras, där ej Konungen annorlunda förordnar, till och med utgången av den månad, under vilken värnpliktstjänstgöringen upphört eller om den värnpliktige avlidit, dödsfallet blivit kunnigt.

I 10—14 §§ återfinnas bestämmelser om näringsbidrag. Konungen äger, där med hänsyn till inkallelsens sannolika varaktighet så finnes lämligt, förordna, att till värnpliktiga, vilka driva näring eller rörelse, må kunna utgå näringsbidrag till avlönande av arbetskraft som anställes för verksamhetens upprätthållande. Näringsbidrag må, utom i fall som i 13 § sägs, utgå allenast där den värnpliktige har familj och denna erhåller sitt uppehälle av näringen eller rörelsen. Sådant bidrag må ej heller beviljas, med mindre det måste

antagas, att förutsättningar äro för handen för näringens eller rörelsens fortsatta drivande (10 §). Näringsbidrag utgår med högst så stort belopp, som är oundgängligt för näringens eller rörelsens upprätthållande och må ej överstiga tvåhundra kronor i månaden. Är verksamhetens upprätthållande av särskild betydelse för det allmänna, må dock bidraget kunna utgöra högst trehundra kronor i månaden. Bidraget må i intet fall överstiga vad som utgår i avlöning till den person, för vars avlöande bidraget är avsett. Näringsbidrag må ej avse avlöande av familjemedlem, som i 3 § a) eller b) sägs. Huruvida näringsbidrag må avse avlöande av annan närmare släkting till den värnpliktige, må bero av prövning i varje särskilt fall (11 §). Näringsbidrag må utgå tidigast från viss av Konungen bestämd dag. Där ej Konungen annorlunda förordnar, må bidraget åtnjutas till och med utgången av den månad, under vilken värnpliktstjänstgöringen upphört eller, om den värnpliktige avlidit, dödsfallet blivit kunnigt (12 §). Skulle upphörandet av näring eller rörelse, som den värnpliktige driver, för honom medföra synnerlig olägenhet eller vara ur det allmännas synpunkt till skada, må näringsbidrag kunna utgå ändå att den värnpliktige icke har familj (13 §). Den som uppbär näringsbidrag äger ej åtnjuta annat slag av familjebidrag. Vid valet mellan de bidragsformer, som kunna ifrågakomma, skall, om förutsättningar för beviljande av näringsbidrag äro för handen, denna form av bidrag äga företräde framför familjepening och bostadsbidrag (14 §).

Enligt 15 § kan i anledning av familjemedlems sjukdom sjukbidrag utgå för bestridande av kostnader för erforderlig läkar- och sjukvård jämte läkemedel ävensom transport till eller från läkare eller vårdanstalt med högst det belopp, vartill kostnaderna uppgå. För familjemedlem som avses i 3 § b) eller c) må sjukbidrag utgå allenast i den mån skäl föreligger till antagande, att den värnpliktige, därest inkallelsen ej mellankommit, skulle hava bidragit till kostnaderna. Med avseende å den tid för vilken sjukbidrag utgår gäller vad som stadgats beträffande familjepening.

Begravningsbidrag utgår enligt 15 a §, om familjemedlem, som avses i 3 § a) avlidit och den värnpliktige vid tiden för dödsfallet ägde för familjemedlemmen uppbära familjepening, som helt eller delvis utgick efter behovsprövning. Bidraget utgår med etthundrafemtio kronor för hustru samt etthundra kronor för barn eller adoptivbarn.

Enligt 16 § må Konungen, när skäl därtill äro, såsom villkor för erhållande av familjebidrag stadga skyldighet för familjemedlemmarna att anmäla sig såsom arbetssökande samt antaga lämpligt arbete i den mån sådant erbjudes. Dylik skyldighet har dock icke av Konungen föreskrivits.

I 17 § stadgas, att skyldigheten att utbetala familjebidrag åligger den kommun, varest den värnpliktige å inställedagen var bosatt under sådana förhållanden, att han, om mantalsskrivning då skolat förrättas, ägt där mantalsskrivas. Var den värnpliktige nämnda dag bosatt utom riket, ankommer det på Stockholms stad att verkställa utbetalningen. Har den värnpliktige efter inställedagen flyttat från en kommun inom riket till annan eller från utrikes ort till annan kommun inom riket än Stockholm, skall skyldigheten att ut-

betala familjebidrag övergå å inflyttningskommunen från och med kalendermånaden näst efter den, under vilken flyttningen där anmäldes av utflyttningskommunen (Stockholms stad) eller, om familjebidrag ej förut åtnjuts, från och med den dag, då ansökan om sådant bidrag gjordes i inflyttningskommunen.

Enligt 18 § är kommun, varest familjemedlem vistas, ändå att betalningsskyldighet enligt 17 § icke åligger kommunen, pliktig att förskjuta familjepening och sjukbidrag, vartill familjemedlemmen finnes berättigad, såvida icke sökanden annorstädes tillerkänts familjebidrag eller annan kommun medgivit betalningsskyldighet med avseende å sådant bidrag åt sökanden. Har skyldigheten att utbetala familjebidrag övergått från en kommun till annan, åligger det likväl utflyttningskommunen (Stockholms stad) att förskjuta bidraget till dess meddelande erhållits från inflyttningskommunen, att familjebidrag där fastställts, eller ock upplysning vunnits, att vederbörande familjemedlem oaktat honom meddelat föreläggande underlåtit att där göra ansökan om familjebidrag. Vad kommun i enlighet med vad nu anförts förskjutit må sökas åter av den kommun, som betalningsskyldigheten enligt 17 § åligger. Sådant anspråk prövas i händelse av tvist av länsstyrelsen i det län, varest den kommun är belägen, mot vilken anspråket riktas.

Enligt 21 § förordnar Konungen viss myndighet att öva tillsyn å förordningens tillämpning (tillsynsmyndigheten). Som tillsynsmyndighet har förordnats statens arbetsmarknadskommission. Vidare stadgas i 21 § att i förordningen avsedda ärenden å kommuns vägnar skola handläggas av en familjebidragsnämnd. Kommun må antingen inrätta särskild dylik nämnd eller ock uppdraga åt kommunal myndighet att vara familjebidragsnämnd. Särskild familjebidragsnämnd skall bestå av tre eller fem ledamöter jämte suppleanter. Med avseende å valbarhet, rätt att avsäga sig uppdraget m. m. skall i tillämpliga delar gälla vad som finnes stadgat angående byggnadsnämnd.

I 22 § stadgas, att rätten till familjebidrag icke kan överlåtas och förty ej tagas i mät för gäld. Familjebidraget må ej hänföras till fattigvård eller eljest återkrävas av den värnpliktige.

Om familjebidragsnämnd med stöd av 16 § förklarar familjemedlem förlustig rätten till familjebidrag skall beslutet enligt 23 § underställas tillsynsmyndighetens prövning. Klagan över familjebidragsnämnds beslut föres, då fråga är om tillämpning av 16 §, hos tillsynsmyndigheten och eljest hos länsstyrelsen. Besvären skola hava inkommit till länsstyrelsen inom trettio dagar efter det klaganden erhållit del av beslutet. Mot tillsynsmyndighetens beslut må talan icke föras (24 §). Länsstyrelsens beslut överklagas hos kammarrätten. Mot kammarrättens beslut må talan icke föras (25 §).

Enligt 26 § kan under angivna förutsättningar ansvar ådömas bland annat för lämnande av oriktig uppgift eller åsidosättande av särskilt meddelade tillämpningsföreskrifter. Beslutar familjebidragsnämnd nedsättning av familjebidrag, som i följd av förhållande, som angives i 26 § bestämts till för högt belopp, må bestämmelse tillika meddelas om avräkning å familje-

bidrag, som därefter utbetalas (27 §). Om familjebidragsnämnd åsidosätter i förordningen eller eljest meddelade bestämmelser må tillsynsmyndigheten kunna besluta, att statsbidrag icke vidare eller i minskad omfattning skall utgå (28 §).

Enligt 28 a § må tillsynsmyndigheten för visst fall, när synnerligen ömmande omständigheter föreligga, på ansökan av familjebidragsnämnd medgiva, att annan anhörig till den värnpliktige än som avses i 3 §, må i fråga om rätt till familjebidrag likställas med familjemedlem, som i 3 § b) sägs. Sådant medgivande lämnas för viss tid eller tills vidare samt må av tillsynsmyndigheten, när anledning därtill förekommer, återkallas.

Enligt 29 § skola bestämmelserna om familjebidrag åt värnpliktiga tillämpas jämväl å annan personal vid krigsmakten, som avlönas enligt de för värnpliktiga gällande grunder.

II. Allmän motivering.

1. Allmänna synpunkter.

Rörande principerna för en revision av krigsfamiljebidragsförfattningarna har i direktiven för utredningen anförts bland annat följande:

Karakteristiskt för de nuvarande krigsfamiljebidragsförfattningarna är, att bidragen till sin väsentliga del utgå först efter en noggrann behovsprövning och att denna behovsprövning är i väsentliga stycken begränsad av maximeringsbestämmelser. Detta bottnar naturligen främst i en strävan att i möjligaste mån hålla kostnaderna för familjebidragen vid en rimlig nivå samtidigt som man velat förhindra alltför stora differenser i bidragsbeloppen olika medborgargrupper emellan. Dessa principer äro tvivelsutan i och för sig bärande. Emellertid synes även ett annat betraktelsesätt kunna läggas på denna fråga. Under den gångna beredskapstiden har det icke kunnat undgås, att inkallelserna kommit att drabba de värnpliktiga ojämnt. En fullständig rättvisa de värnpliktiga emellan torde över huvud icke vara möjligt att uppnå. Det ligger då nära till hands att i familjebidragen söka finna ett medel, som i sin mån kan bidra till att utjämna verkningarna av olikheterna i tjänstgöringstid för skilda kategorier av värnpliktiga. För vinnande av ett sådant syfte synes dock erforderligt, att rätten till familjebidrag i högre grad än vad nu är fallet utsträcker till icke familjeförsörjare och att bidraget erhåller karaktär av kompensation för förlorad civil inkomst. Även om en dylik radikal omläggning av familjebidragsverksamheten skulle efter närmare undersökning befinnas i och för sig önskvärd, kan det dock tänkas, att en sådan omläggning tekniskt och administrativt skulle medföra stora svårigheter. En sådan genomgripande reform torde därför, så länge förstärkt försvarsberedskap råder, endast böra genomföras, om det nya systemet kan givas en tillräckligt enkel tillämpning. Tänkbart är också, att det antydda syftemålet kan, åtminstone i mera begränsad omfattning, vinnas inom ramen för gällande författningar genom förhöjda bidrag, större hänsynstagande till dyrtor och eventuellt genom införande av någon ny bidragsform. I samband med överväganden av de spörsmål, som ovan berörts, bör även den principiella frågan om behovsprövningen ånyo upptagas till behandling. Det torde i praktiken ha visat sig medföra vissa svårigheter att inom de olika kommunerna åvåga-

bringa enhetliga bedömningsnormer vid behovsprövningen, ett förhållande, som helt naturligt är ägnat att framkalla missnöje bland de inkallade. Det torde därför, om det nuvarande systemet anses böra bibehållas, böra övervägas, om icke familjebidragen i princip borde utgå utan behovsprövning, särskilt för den händelse den ekonomiska räckvidden av en dylik reform skulle visa sig vara ringa. För en sådan reform tala också starka administrativa skäl.

Vad som i fråga om familjebidragen framför allt förorsakat missnöje är nämligen de dröjsmål med bidragens utbetalande som förekommit. Erfarenheten torde även ha ådagalagt nödvändigheten av att de militära myndigheternas befattning med familjebidragen i möjligaste mån inskränkes. Vissa förenklingar på detta område ha redan vidtagits, men det torde böra undersökas, om icke ytterligare förbättringar stå att vinna i samband med det nya inkallelssystem, som planlägges av försvarsväsendets rullföringsnämnd. Det måste uppställas såsom ett oeftergivligt krav att familjebidragen — om och endast provisoriskt bestämda — komma de inkallades familjer tillhanda utan dröjsmål. Det kan möjligen också ifrågasättas, därest behovsprövningen skulle anses böra avskaffas, om icke förenkling av den administrativa apparaten för beviljande av familjebidrag kunde genomföras.

Kommittén har närmare utvecklat sina synpunkter på frågan rörande behovsprövningens bibehållande och därvid anfört följande:

Om bidragssystemet uppbyggdes uteslutande på behovsprövningen skulle detta innebära, att bidraget bestämdes med hänsyn allenast till arten och omfattningen av den försörjningsskyldighet, som åvilade den värnpliktige gentemot dennes anhöriga. Den värnpliktige är emellertid bunden av ett flertal andra förpliktelser, av vilka hans åtaganden för bostadsbehovets tillgodoseende torde vara den praktiskt viktigaste. Såväl ur samhällets som den enskildes synpunkt är det av största vikt, att inkallelsen till militärtjänstgöring icke sätter den värnpliktige ur stånd att fullgöra dessa förpliktelser. Ett bidragssystem, som utan behovsprövning tillförsäkrade den värnpliktige full kompensation för den under militärtjänstgöringen förlorade civila inkomsten, skulle innebära, att någon rubbning av den värnpliktiges ekonomi icke inträdde till följd av militärtjänstgöringen, och sålunda teoretiskt sett innebära en lösning av spörsmålet, som toge hänsyn såväl till den värnpliktiges försörjningsskyldighet som hans övriga förpliktelser. Å andra sidan skulle ett dylikt system medföra en ekonomisk kompensation, som ur sociala synpunkter icke är nödvändig och som enligt kommitténs mening icke heller vore rättvis och därför skulle kunna medföra ogynnsamma psykologiska verkningar. Statsfinansiella skäl torde vidare göra det nödvändigt att införa vissa begränsningar av kompensationen, vilka torde få byggas på en behovsprövning. Kompensationen skulle därigenom i stor utsträckning bli illusorisk. Härtill kommer att den praktiska utformningen av bidragssystemet stöter på nästan oöverstigliga svårigheter. Ett fastställande av den inkomst den värnpliktige genom militärtjänstgöringen förlorar bereder visserligen inga egentliga svårigheter, då fråga är om tjänsteman eller arbetare med regelbundna inkomster. Beträffande näringsidkare och säsongarbetare med under olika årstider starkt växlande inkomster blir emellertid ett dylikt fastställande av beloppet av förlorad inkomst synnerligen vanskligt. Nu anförda synpunkter ha övertygat kommittén om nödvändigheten att bibehålla behovsprövningen som grundval för bidragssystemet. Denna ståndpunkt utesluter emellertid icke att hänsyn i viss utsträckning toges till den värnpliktiges tidigare ekonomiska förhållanden. I kommitténs förslag liksom enligt gällande bestämmelser är framför allt bostadsbidraget uttryck för en dylik modifiering

av behovsprincipen. Det kan i detta sammanhang framhållas, att den av kommittén verkställda statistiska undersökningen av de värnpliktigas ekonomiska förhållanden utvisar, att i ett stort antal fall inkallelsen icke i och för sig medför någon minskning av den värnpliktiges inkomster.

Kommittén har vidare anfört:

Kommitténs förslag innebär icke någon ändring i nu gällande grundsats, att familjebidraget skall täcka det behov, som uppkommit genom den värnpliktiges inkallelse. Ett behov av ekonomiskt stöd som förelegat redan före inkallelsen, bör sålunda principiellt sett icke tillgodoses genom familjebidrag. I enlighet härmed bör bidraget ej heller sättas högre än att det kommer att täcka det behov, som uppstått genom familjeförsörjarens inkallelse. Med denna utgångspunkt bör sålunda bidraget icke så utmätas, att det medför någon väsentlig förbättring av levnadsstandarden för den värnpliktiges familj.

Uppenbart är emellertid att denna princip i den praktiska tillämpningen måste i olika hänseenden underkastas väsentliga modifikationer. Den värnpliktiges ekonomiska förhållanden vid tidpunkten för inkallelsen böra sålunda icke tillmätas avgörande betydelse. Den värnpliktiges inkomst kan nämligen just vid inkallelsen vara onormalt låg på grund av exempelvis dålig tillgång till arbete. Hänsyn bör därför tagas till den genomsnittliga, normala inkomsten under en längre tid före inkallelsen. Den normala inkomsten inom den värnpliktiges yrke eller arbetsområde vid tiden för inkallelsen kan även vara vägledande vid behovsprövningen i förevarande hänseende.

Den ovannämnda principen måste emellertid enligt kommitténs mening underkastas en ytterligare modifikation. Det kan sålunda icke anses obilligt om för värnpliktiga, som tillhöra särskilt lågt avlönade grupper av arbetstagare, det bidrag de erhålla medför en höjning av deras tidigare oskäligt låga ekonomiska standard. En dylik höjning får anses motiverad av att familjebidraget i viss mån utgör vederlag för de militära arbetsuppgifter den värnpliktige ålägges.

Efter en redogörelse för vissa över förslaget avgivna yttranden (sid. 33—35 i propositionen) har *föredragande departementschefen, statsrådet Sköld*, anfört följande:

I syfte att lätta de värnpliktigas bördor under inkallelse till tjänstgöring ha alltsedan hösten 1939 tillkommit åtskilliga författningar på den sociala försvarsberedskapens område. De mest betydelsefulla av dessa äro krigsfamiljebidragsförordningen och den därtill anslutande tillämpningskungörelsen. Efter tillkomsten av dessa författningar har en oavbruten utveckling föregått på ifrågavarande område. Den gångna tidens erfarenheter ha också givit anledning till en överarbetning av hithörande bestämmelser, vars resultat framlades för och godkändes av 1941 års riksdag. Någon rubbning av huvudprinciperna för familjebidragen gjordes emellertid icke. Med anledning av den inträffade prisstegringen undergingo familjepeningens maxima och dess grundbelopp samtidigt en provisorisk höjning.

Såsom framgår av den i det föregående lämnade redogörelsen är det utmärkande för de nuvarande krigsfamiljebidragsförfattningarna, att bidragen till sin väsentliga del utgå först efter noggrann behovsprövning och att denna behovsprövning i viktiga hänseenden är begränsad av maximeringsbestämmelser. Hänsyn till kostnaderna för familjebidragen och till önskemålet att undvika alltför betydande olikheter i bidragsbeloppen skilda medborgargrupper emellan ha härvidlag inverkat. Familjebidragsverksamheten kan emellertid, såsom i det föregående antytts, tänkas omlagd i sådan riktning,

att den skulle kunna tjäna syftet att i sin mån utjämna verkningarna av de olikheter i tjänstgöringstid för olika kategorier av värnpliktiga, som icke helt kunna undgås. Detta skulle kunna ske genom att familjebidraget finge karaktär av kompensation för förlorad civil inkomst. Oavsett möjligheten att genomföra en så vittutseende reform har behov yppats av en allmän översyn av gällande författningar i ämnet. Därvid har även framstått såsom nödvändigt att beakta den inverkan, som prisutvecklingen kan öva på bidragsbeloppens storlek. Denna översyn har av Kungl. Maj:t uppdragits åt 1941 års krigsfamiljebidragskommitté.

De överväganden, som ägt rum inom kommittén, ha givit vid handen, att ett system, som utan behovsprövning tillförsäkrade den värnpliktige full gottgörelse för den under militärtjänstgöringen förlorade civila inkomsten, skulle medföra en ekonomisk kompensation, vilken ur sociala synpunkter icke vore nödvändigt och ej heller rättvis. Ett dylikt system skulle därför kunna medföra ogynnsamma psykologiska verkningar. Den praktiska utformningen däraf skulle vidare, enligt vad kommittén anfört, stöta på nästan oöverstigliga svårigheter, och statsfinansiella synpunkter skulle för övrigt nödvändiggöra vissa begränsningar av kompensationen. Härav skulle följa, att man i allt fall skulle komma att i viss mån bygga på en behovsprövning. Kommittén har med hänsyn härtill avvisat tanken på att införa ett nytt bidragssystem och har sålunda funnit sig böra bibehålla behovsprövningen såsom grundval för bidragssystemet.

Det nuvarande bidragssystemet föreslås av kommittén kompletterat med vissa regler för normerad behovsprövning att tillämpas beträffande de vanligast enligt krigsfamiljebidragsförordningen förekommande bidragen, nämligen familjepening och bostadsbidrag till inkallad värnpliktigs hustru och barn. Om nämnda regler genomfördes, borde den hittills bristande enhetligheten vid behovsprövningen kunna väsentligen övervinnas. Kommittén har vidare framlagt förslag om införande i krigsfamiljebidragsförordningen av en ny bidragsform, hemortslön, vilken avsetts skola efter viss tids beredskapstjänstgöring tillkomma samtliga värnpliktiga utan hänsyn till ekonomiskt behov och alltså utan avseende å om den värnpliktige är familjeförsörjare eller icke. Hemortslönen avses samtidigt skola ersätta för närvarande utgående långtidstillägg till vissa värnpliktiga samt den särskilda semesterersättning och det avdrag å skatt, som enligt beslut av 1941 års riksdag tillerkändes vissa värnpliktiga, vilka under år 1940 fullgjort beredskapstjänstgöring. Enligt särskilda bestämmelser skulle hemortslön med reducerat belopp utgå retroaktivt för viss beredskapstjänstgöring, som fullgjorts under år 1941 och första halvåret 1942. Med hänsyn till bland annat hemortslönens införande skulle familjepeningens grundbelopp ej längre utgå.

Kommitténs förslag innebär vidare höjning av familjepeningens maximibelopp för samtliga kategorier av familjemedlemmar, vissa ökade möjligheter för värnpliktig att få räkna närstående personer såsom familjemedlemmar och att alltså få familjebidrag för dessa samt i vissa avseenden ändrade regler för bestämmande av bidragsbelopp till fränskild hustru, till barn, som äro under vårdnad av annan än den värnpliktige, och till husföreståndarinna. Vidare föreslås i krigsfamiljebidragsförordningen ändrade bestämmelser om rätt till och beräkning av bostadsbidrag och näringsbidrag. Ett genomförande av kommittéförslaget skulle även i vissa andra hänseenden medföra förbättringar i den värnpliktiges och hans närmastes ställning.

De sammanlagda kostnaderna för familjebidrag, som skola utgå enligt krigsfamiljebidragsbestämmelserna, föreslås av kommittén skola i större utsträckning än hittills bestridas av statsverket, och kommunernas procentuella andel i kostnaderna föreslås skola variera för olika slag av bidrag.

Remissmyndigheterna med undantag av socialstyrelsen ha i stort sett biträtt eller lämnat utan erinran de av kommittén tillämpade principerna för revisionen av familjebidragsförfattningarna.

Såsom framgår av det föregående innebära principerna för revisionen bland annat å ena sidan en differentiering av familjebidragen efter hjälpbehovet men med beaktande av kravet på enhetlighet, å andra sidan införande av ett nytt bidrag i form av en utan hänsynstagande till förekommande ekonomiskt behov efter tjänstgöringstidens längd differentierad hemortslön, vilken åtminstone i viss mån är ägnad att utjämna de ekonomiska verkningarna av olikheterna i de värnpliktigas tjänstgöringstid. De praktiska erfarenheter, som hittills vunnits under tillämpningen av det år 1940 införda krigsfamiljebidragssystemet, hava i huvudsak tillvaratagits av kommittén. Till stöd för ståndpunkten, att bidragssystemet alltjämt bör bygga på principen om behovsprövning, kan också återopas resultatet av en utav kommittén hos samtliga länsstyrelser och 279 familjebidragsnämnder gjord förfrågan om deras erfarenheter i fråga om de nuvarande krigsfamiljebidragsförfattningarnas lämplighet i olika avseenden. Praktiskt taget alla länsstyrelser och familjebidragsnämnder lämnade därvid systemet med behovsprövning utan erinran. Endast en länsstyrelse och fyra familjebidragsnämnder ansågo, att behovsprövningen borde avskaffas i familjebidragssystemet. Vid angivna förhållande synes mig anledning icke finnas att nu övergå till ett på annan grundval än behovsprövning byggt system, allra helst som en genomgripande omarbetning av familjebidragsreglerna skulle komma att vid övergången vålla svårigheter för familjebidragsnämnderna, vilka numera förvärvat erfarenheter rörande tillämpningen av det gällande systemet. Redan med hänsyn härtill kan jag icke dela socialstyrelsens uppfattning, att det skulle vara lämpligare att övergå till ett system med bidrag utan hänsyn till behovet. De av socialstyrelsen anförda skälen för ett slopande i viss utsträckning av behovsprövningen äro enligt min mening ej heller ur andra synpunkter övertygande. Sociala skäl tala icke för en sådan reform och statsfinansiella hänsyn mana härvidlag till återhållsamhet. Den hittillsvarande bristande enhetligheten vid familjebidragsnämndernas tillämpning av behovsprövningsreglerna synes mig i väsentlig mån komma att övervinnas genom införande av normerad behovsprövning för flertalet bidragsfall. Erfarenheterna ha icke heller givit vid handen, att det närmast skulle vara behovsprövningen i och för sig, som föranlett det understundom påtalade dröjsmålet vid familjebidragsärendenas handläggning och bidrags utanordnande. Det synes mig vid bedömning av frågan om lämpligheten av att övergå till ett bidragssystem utan behovsprövning ej heller böra förbises, att övergången skulle kunna motverka strävan att tillgodose näringslivets behov av arbetskraft.

Kommittén har anfört, att ett behov av ekonomiskt stöd, som förelegat redan före inkallelsen, principiellt sett icke borde tillgodoses genom familjebidrag, men uttalat sig för en sådan modifikation av principen, att särskilt lågt avlönade grupper av arbetstagare genom det familjebidrag de erhöle skulle kunna uppnå en höjning av sin tidigare oskäligt låga ekonomiska standard. Till kommitténs uppfattning härvidlag kan jag i stort sett ansluta mig. Den angivna grundsatsen bör emellertid även i så måtto jämkas, att ett understödsbehov, som före inkallelsen tillgodosetts genom fattigvård eller liknande samhällelig hjälpform, under den värnpliktiges tjänstgöring avhjälpes genom familjebidrag. Jämväl en dylik modifikation är motiverad av den omständigheten, att familjebidraget såsom kommittén framhållit i viss mån utgör vederlag för de militära arbetsuppgifter den värnpliktige ålägges. Jag kan således icke dela den uppfattning, som i förevarande hänseende ut-

talats av familjebidragsnämnden i Örebro. Det kan emellertid erinras om att bidrag för familjemedlemmar, som avses i 3 § b) krigsfamiljebidragsförordningen, utgår endast i den mån den värnpliktige före inkallelsen i väsentlig mån bidragit till den ifrågavarande familjemedlemmens underhåll. Föreligger icke sådant fall och har fattigvård till följd av den värnpliktiges underlåtenhet att fullgöra sin underhållsskyldighet utgått till familjemedlemmen, kan familjebidrag icke utmätas till sådant belopp, att det ersätter den utgående fattigvården.

Den år 1940 tillkomna krigsfamiljebidragsförordningen undergick följande år en mindre omarbetning, därvid även familjepenningens maxima och grundbeloppet provisoriskt höjdes. Under den tid, som förflutit efter författningens tillkomst, har behov av vissa kompletteringar av författningen framträtt. Prisutvecklingen har även nödvändiggjort en ytterligare höjning av bidragsbeloppen utöver den tidigare vidtagna.

Vid den nu verkställda revisionen av krigsfamiljebidragsförordningen ha de under tillämpningen av författningen vunna erfarenheterna beaktats. Härigenom torde de från skilda håll framförda önskemålen om i vissa hänseenden reviderade författningsbestämmelser ha blivit i huvudsak tillgodosedda.

Vad angår frågan om behovsprövningens bibehållande som grundval för bidragssystemet delar utskottet departementschefens uppfattning, att ett slopande av behovsprövningen icke kan med hänsyn till hittills vunna erfarenheter anses befogat.

2. Krigsfamiljebidragen.

I sitt förslag har kommittén bibehållit de nuvarande bidragsformerna, familjepenning, bostadsbidrag, näringsbidrag, sjukbidrag och begravningsbidrag.

a) Behovsprövning.

Kommittén har till vissa länsstyrelser och familjebidragsnämnder ställt en förfrågan rörande de erfarenheter, som vunnits vid tillämpningen av gällande bestämmelser rörande krigsfamiljebidragen. I vissa av de svar, som inkommit i anledning härav, ha uttalats önskemål om behovsprövningens borttagande eller förenkling ävensom klarare utformning av reglerna för behovsprövningen. *Kommittén* har i anslutning härtill utvecklat grunderna för den föreslagna normerade behovsprövningen beträffande familjepenning och bostadsbidrag samt därom anfört:

Den nuvarande bristen på mera detaljerade stadganden för behovsprövningen medför givetvis förutom svårigheter för nämnderna i deras arbete ojämnheter i beloppens storlek olika kommuner emellan. Dylika olikheter äro i den mån de icke framstå som motiverade, ägnade att väcka missnöje bland de värnpliktiga. Kommittén har med hänsyn härtill sökt utforma enhetliga regler för behovsprövningen. Det har emellertid därvid visat sig ogenomförligt att skapa dylika regler för de skiftande behov, som äro representerade inom de grupper av familjemedlemmar, som avses i 3 § b) och c) i krigsfamiljebidragsförordningen. För den trängre familjekretsen enligt 3 § a) nämnda förordning föreslår kommittén emellertid vissa regler, syftande till

Utskottet.

en normerad behovsprövning. Enligt dessa regler utgår alltid familjepeningens maximum, då den värnpliktige eller familjemedlemmarna icke ha inkomst, bortsett från den förres i och för tjänstgöringen åtnjutna förmåner. Om däremot den värnpliktige eller familjemedlemmarna ha inkomst, avdrages denna enligt viss progressiv procentsats från summan av familjepeningens maximum och bostadskostnaden. Vid utformandet av avdragsreglerna har kommittén sökt iakttaga, att arbetsgivarens intresse av att låta den värnpliktige behålla en del av sin civila inkomst och familjemedlemmarnas intresse av att förskaffa sig arbetsinkomst uppmuntras. Kommittén har därför i det föreslagna avdragssystemet infogat den nu gällande s. k. fjärdedelsregeln för inkomst från arbetsgivaren under tiden för militärtjänstgöringen på så sätt, att dylik inkomst endast avdrages i den mån densamma överstiger en fjärdedel av den tidigare inkomsten. Den överskjutande delen avdrages enligt samma procentsats som övrig inkomst. Härigenom kommer dylik bibehållen inkomst från arbetsgivaren att i förevarande hänseende få en särskilt gynnad ställning. Kommittén har emellertid ansett det vara av största vikt att den s. k. fjärdedelsregeln bibehålles med hänsyn till att denna numera torde ha ingått i det allmänna medvetandet. En ändring på denna punkt skulle få verkningar, som svårligen kunna överblickas. I enlighet med vad som nu gäller, föreslås vidare att ett belopp av 50 kronor i vart fall lämnas avdragsfritt.

Enligt kommitténs förslag gälla, bortsett från den s. k. fjärdedelsregeln, samma avdragsregler för bibehållen inkomst från arbetsgivare och familjemedlems inkomst av förvärvsarbete som för annan inkomst. Sålunda avdrages inkomst av förmögenhet enligt samma gynnsamma regler som gälla för inkomst av förvärvsarbete. Avgörande för denna kommitténs ståndpunkt har, förutom svårigheterna att utöva effektiv kontroll, framför allt varit en önskan att tillgodose de små spararnas intresse i detta hänseende. Behovet av så enkla regler som möjligt för behovsprövningen talar även starkt för en likformig behandling av olika slag av inkomster.

Efter en redogörelse för vissa över förslaget avgivna yttranden (sid. 39—43 i propositionen) har *föredragande departementschefen* anført:

Avsaknaden av mera generella regler för behovsprövningen utgör otvivelaktigt en av de allvarligaste bristerna i den nu gällande krigsfamiljebidragsförordningen. Familjebidragsnämndernas verksamhet vid bestämmande av familjebidragens belopp har på grund av denna brist kommit att uppvisa olikheter, som icke kunna anses sakligt motiverade. Helt naturligt har detta förhållande orsakat missnöje bland de värnpliktiga. En av de viktigaste uppgifterna vid revisionen av krigsfamiljebidragsförfattningarna är därför tillskapandet av mera bestämt utformade regler för behovsprövningen. Givet är, att en dylik uppgift är förenad med stora svårigheter med hänsyn till vikten av att åstadkomma en rättvis avvägning mellan de olika intressen, som måste beaktas. Kommittén har i sitt förslag inskränkt sig till att föreslå regler för behovsprövningen i fråga om den trängre familjekretsen eller hustru, med vilken den värnpliktige sammanlever, samt barn under 16 år. Även om det i och för sig varit önskvärt, att behovsprövningen kunnat närmare regleras jämväl för övriga kategorier familjemedlemmar, äro emellertid svårigheterna att genomföra en dylik reglering så betydande, att denna tanke måst övergivas.

Mot den sakliga innebörden av de av kommittén föreslagna reglerna ha icke gjorts mera väsentliga erinringar. Några bärande skäl för de jämkningar, som i vissa yttranden ifrågasatts beträffande storleken av de föreslagna avdragen med hänsyn till inkomst, ha enligt min mening icke förebragts. I några yttranden har framhållits behovet av att reglerna för behovsprövningen komplette-

rades med särskild föreskrift om att familjebidraget ej finge bestämmas till sådant belopp, att det medförde en höjning av familjens förutvarande standard. Som tidigare anförts innebär kommittéförslaget icke någon ändring i nu gällande grundsats, att familjebidraget skall täcka det behov, som uppkommit genom den värnpliktiges inkallelse, ehuru denna princip funnits böra modifieras i vissa avseenden. Med hänsyn härtill torde icke de föreslagna reglerna om normerad behovsprövning nödvändiggöra ett uttryckligt stadgande av det ifrågasatta innehållet.

Den kritik, som i yttrandena riktats mot de föreslagna reglerna, har framför allt tagit sig uttryck i farhågor för att reglerna skulle vara så invecklade, att de komme att i hög grad öka familjebidragsnämndernas arbetsbörd. Gentemot denna kritik vill jag framhålla, att det ligger i sakens natur, att regler, som utformas i syfte att på förevarande område åstadkomma en så rättvis intresseavvägning som möjligt, icke kunna göras alltför schematiska. Som överståthållarämbetet påpekat torde det framför allt vara bibehållandet av den s. k. fjärdedelsregeln, som omöjliggör en i och för sig önskvärd förenkling av reglerna. Jag anser emellertid denna regel vara av sådant värde, att jag icke är beredd att föreslå dess slopande endast för att åvägabringa en dylik förenkling. Socialstyrelsen har ansett, att reglerna för behovsprövningen borde utformas i nära anslutning till dem, som tillämpas inom folkpensioneringen. Jag är emellertid icke övertygad om att dylika regler skulle bliva lättare att tillämpa än de av kommittén föreslagna. Jag kan därför i huvudsak godtaga kommittéförslaget i förevarande hänseende. Jag vill emellertid understrika vikten av att tillsynsmyndigheten meddelar klara och lättfattliga anvisningar för reglernas tillämpning. I samband därmed böra även tabeller uppgöras, utvisande storleken av avdragen vid olika inkomster. Dylika tabeller torde i hög grad underlätta nämndernas arbete.

Ifråga om hänsynstagande till militärlön vid behovsprövningen har kommittén framhållit, att den för närvarande gällande regeln, att vid behovsprövningen hänsyn icke skall tagas till den värnpliktiges krigslön och övriga under tjänstgöringen utgående förmåner, bibehållits. Denna regel hade, enligt vad kommittén anför, kritiserats av en familjebidragsnämnd i vad avsåge värnpliktiga, som innehade furirs grad eller högre befattning. Det hade därvid framhållits, dels att då dessa värnpliktiga uppbyure särskild lön i och för sin militära befattning de komme i gynnad ställning vid jämförelse med andra värnpliktiga och dels att den lön de åtnjöte även borde till viss del komma familjen tillgodo.

Häremot har *kommittén* anförts:

Det ifrågavarande stadgandet motiverades vid sin tillkomst med att ett hänsynstagande till krigslönen skulle göra illusorisk den lönegradering efter tjänsteställningen, varpå krigsavlöningsreglementet bygger. Detta skäl för den ifrågavarande regeln har icke med hänsyn till kommitténs förslag förlorat sin giltighet. Den förbättring av familjebidragen, som kommitténs förslag innebär, torde emellertid i och för sig motivera en omprövning av den ifrågavarande regeln. Då kommittén emellertid i sitt förslag bibehållit den nämnda regeln oförändrad, har skälet härför framför allt varit de tekniska svårigheter, som uppstå för de militära myndigheterna att hålla familjebidragsnämnderna kontinuerligt underrättade om inträffande förändringar i de värnpliktigas avlöningsförmåner på grund av befordran. I den mån dylik underrättelse utebleve, skulle svårigheter uppstå med återkrav av för mycket utgivet belopp. Kommittén, som dock finner det rimligt, att i nu påtalade fall garantier skapas

för att viss del av krigslönen verkligen kommer den värnpliktiges familj till godo, vill förorda, att spørgsmålet ägnas uppmärksamhet vid en revision av krigsavlöningsreglementet.

Efter redogörelse för vad i förevarande hänseende anförts i vissa yttranden (sid. 44—45 i propositionen) har *departementschefen* anfört:

Kommitténs förslag om bibehållande av den nu gällande regeln, att vid behovsprövningen hänsyn icke skall tagas till den värnpliktiges krigslön och övriga under tjänstgöringen utgående förmåner, finner jag mig på av kommittén anförda skäl böra för närvarande biträda. Jag anser dock i likhet med kommittén och vissa av de hörda myndigheterna påkallat, att spørgsmålet ägnas uppmärksamhet vid revision av krigsavlöningsreglementet, därvid särskilt torde böra tagas i övervägande, huruvida skäl föreligga att, åtminstone i dess nuvarande form, bibehålla den i krigslönen ingående särskilda månadslönen för värnpliktiga med korprals eller högre tjänstegrad. Det synes mig icke utslutet, att tillkomsten av den av kommittén föreslagna och av mig förordade hemortslönen, möjligen efter revision av de belopp, som nu föreslås, skall kunna åtminstone i viss mån ersätta månadslönen, medan denna i övrigt ersättes genom att terminslönebeloppen för de värnpliktigas del undergå justeringar.

Utskottet.

Enligt gällande föreskrifter råder fri behovsprövning vid bestämmande av bidragsbeloppen inom de gränser som författningen uppdrager. Helt naturligt uppkomma på grund härav vissa i och för sig icke motiverade olikheter mellan de belopp som fastställas av de olika familjebidragsnämnderna. För att undanröja eller i möjligaste mån utjämna dessa olikheter har det visat sig nödvändigt att utarbeta mera detaljerade regler för behovsprövningen. Utskottet, som sålunda vitsordar behovet av dylika regler, vill understryka vikten av att tillsynsmyndigheten meddelar de närmare anvisningar, som finnas erforderliga för att underlätta reglernas tillämpning.

I likhet med departementschefen finner utskottet påkallat, att spørgsmålet om hänsynstagande vid behovsprövningen till den värnpliktige tillkommande militärlön jämte övriga förmåner samt därmed sammanhängande frågor även i fortsättningen ägnas särskild uppmärksamhet.

b) Familjepenning.

Beträffande familjepenningens maximibelopp har kommittén framhållit, att ett stort antal familjebidragsnämnder ansett dessa belopp otillfredsställande. Bland de nämnder, som närmare ingått på ifrågavarande spørgsmål, syntes det ha varit en allmän uppfattning, att beloppen vore otillräckliga för mindre familjer. Kommittén hade även hänvisat till en inom socialstyrelsen verkställd undersökning av budgeten för ett antal hushåll, vilka åtnjutit krigsfamiljebidrag.¹⁾ Undersökningen utvisade bland annat att inom det undersökta materialet för hushåll utan barn familjeinkomsten minskat med cirka 40 procent genom mannens beredskapstjänst, medan däremot för familjer med fyra eller flera barn familjeinkomsten knappast undergått någon minskning.

¹⁾ Se Sociala meddelanden, årg. 1942 sid. 201 ff.

Av undersökningen framginge vidare, att de utgifter, som redovisats av hushåll som åtnjuta krigsfamiljebidrag, genomgående äro något högre än de redovisade inkomsterna. Bristen vore emellertid betydligt större för hushåll utan barn och hushåll med ett barn än för flerbarnshushållen.

Kommitténs förslag innebär i förevarande hänseende, att — med bibehållande av den nuvarande dyrortsgraderingen — familjepennningens maximum belopp höjts för hustru med 50 öre till i ortsgrupp I två kronor 50 öre, i ortsgrupp II två kronor 75 öre och i ortsgrupp III tre kronor samt för familjemedlemmar enligt 3 § b) krigsfamiljebidragsförordningen (föräldrar, barn över sexton år m. fl.) med 10 öre till i ortsgrupp I en krona 35 öre, i ortsgrupp II en krona 60 öre samt i ortsgrupp III en krona 85 öre. Barnen ha i kommitténs förslag uppdelats på två grupper, den ena över och den andra under 7 år. För den förstnämnda gruppen föreslår kommittén en höjning av det för närvarande för barn utgående maximumbeloppet med 15 öre till i ortsgrupp I en krona, i ortsgrupp II en krona 10 öre och i ortsgrupp III en krona 20 öre. För den senare gruppen föreslås en sänkning med 5 öre till i ortsgrupp I 80 öre, i ortsgrupp II 90 öre och i ortsgrupp III en krona.

I sin motivering till förslaget i denna del har *kommittén* yttrat:

Såväl familjebidragsnämndernas erfarenheter som de statistiska uppgifter som stått kommittén till buds synas antyda, att familjepennningens maximumbelopp äro otillräckliga för hustru utan eller med endast ett barn, medan beloppen äro tillräckliga i vart fall om man går så långt som till hushåll med hustru och flera än fyra barn. Med hänsyn härtill låge det närmast till hands att jämsides med en höjning av familjepennningen för ett och två barn genomföra en sådan differentiering av beloppen att vid större barnantal det å varje barn belöpande beloppet något minskades. Ur befolkningspolitiska synpunkter har emellertid kommittén funnit en dylik differentiering mindre tilltalande. Kommittén har i stället sökt nå en lösning av frågan genom en avsevärd höjning av familjepennningens maximum för hustrun. Maximumbeloppen för barn skola enligt kommitténs förslag i förhållande till nu utgående belopp höjas något för barn mellan 7 och 16 år men sänkas något för barn under 7 år. Genom den föreslagna höjningen förbättras de små hushållens läge. Samtidigt blir det emellertid även möjligt att genomföra en enligt kommitténs uppfattning önskvärd höjning av familjepennningen för hufvudstämman samt hemschild och främschild hustru. För annan familjemedlem över 16 år än hustru eller familjemedlem som jämställas med hustru har familjepennningens maximum endast höjts med belopp ungefär motsvarande höjningen av den allmänna lönenivån. Kommittén är medveten att enligt dess förslag familjepennningen för barn till värnpliktig, som är änking och icke har hushållerska anställd, kan bliva för knapp. Det har emellertid icke varit möjligt att konstruera särskilda regler för bestämmande av familjepennningens maximumbelopp i dessa relativt fåtaliga fall. Vidare vill kommittén framhålla, att hänsyn vid bidragsbeloppens avvägande icke kunnat tagas till den stegring av levnads-kostnadsindex som inträtt vid senaste kvartalsskifte.

Familjebidragsnämnderna i några landskommuner ha ansett familjepennningen icke böra dyrortsgraderas, medan å andra sidan även förslag framförts om en ytterligare differentiering av familjepennningen med hänsyn till de mest utpräglade dyrorterna. Kommittén har emellertid ej ansett sig böra frångå den ståndpunkt som i detta hänseende intages av gällande författning

och som torde överensstämma med eljest av statsmakterna tillämpade principer i fråga om dyrortsgradering inom sociallagstiftningen.

Enligt gällande bestämmelser utgår viss del av familjepeningen, det s. k. grundbeloppet, utan behovsprövning till den värnpliktiges hustru samt till hans barn under 16 år. *Kommittén* föreslår, att grundbeloppet skall borttagas och sålunda hela familjepeningen utgå efter behovsprövning. I sin motive-ring till förslaget om grundbeloppets borttagande har kommittén anfört bland annat:

Grundbeloppet i sin nuvarande utformning framkom närmast som en kompromiss mellan behovs- och löneprinciperna. Därav förklaras den inre mot-sättning, som vidlåder dess konstruktion. Å ena sidan utgår grundbeloppet utan behovsprövning men å andra sidan tillkommer det endast värnpliktig med hustru eller minderåriga barn och utgår med högre belopp vid större barnantal. Som i annat sammanhang skall närmare utvecklas föreslår kommittén en ny bidragsform, den s. k. hemortslönen, som i princip skall utgå till alla värnpliktiga som fullgjort viss tids tjänstgöring och vid vars ut-mätande hänsyn endast tages till tjänstgöringstidens längd. I hemortslönen förmenar sig kommittén sålunda ha funnit ett konsekventare uttryck för löne-principen. Den normerade behovsprövning, som kommittén föreslår för familjemedlemmar enligt 3 § a) krigsfamiljebidragsförordningen, innebär även en ersättning för grundbeloppet. Grundbeloppet torde vidare sakna praktisk betydelse och i vissa hänseenden verka orättvist. Då härtill kommer, att grundbeloppet medför åtskilligt administrativt merarbete för nämnderna, har kommittén beslutat föreslå att grundbeloppet borttages.

I fråga om *yttrandena* över förslaget hänvisas till sid. 47 och 48 i propo-sitionen. *Departementschefen* har anfört:

Kommitténs förslag, att familjepeningen liksom hittills skulle graderas efter dyrort med tillämpning av folkpensioneringens dyrortsindelning har från några av de familjebidragsnämnder, som yttrat sig, mött invändningar, men har av flertalet hörda myndigheter och familjebidragsnämnder lämnats utan erinran. För egen del finner jag liksom kommittén, att skälen för dyr-ortsgradering av familjepeningen alltjämt kvarstå. En sådan gradering över-ensstämmer för övrigt med eljest tillämpade principer på sociallagstift-ningens område. Emellertid tillgodoses, såsom av det följande framgår, önske-målet om en ändring härvidlag i viss mån genom det sätt, på vilket höjningen av familjepeningen föreslås skola ske. Jag tillstyrker jämväl kommitténs förslag om en ytterligare ortsdifferentiering av familjepeningens belopp, där Kungl. Maj:t i fråga om ort, som gränsar till ort i högre ortsgrupp, enligt be-stämmelser i lagen om folkpensionering medgivit rätt till förhöjning av till-läggspension enligt nämnda lag. I sådant fall bör även enligt min mening familjepeningen få förhöjas på sätt kommittén föreslagit. Däremot kan jag icke tillstyrka de i vissa yttranden framlagda förslagen om stadgande av rätt för Kungl. Maj:t eller viss statlig myndighet att förordna om avvikelser från den för folkpensioneringen gällande dyrortsgrupperingen.

Vad därefter angår familjepeningens maximibelopp delar jag kommitténs uppfattning, att det är erforderligt med en förhållandevis stor höjning av familjepeningens belopp för hustru för att därigenom tillgodose de mindre familjerna, som enligt verkställd undersökning visat sig vara i särskilt behov av ökade bidrag. Samtidigt bör också, såsom kommittén framhållit, vidtagas

en i och för sig önskvärd höjning av familjepeningen till hemskild och fränskild hustru samt i vissa fall till husföreståndarinna, vilka på sätt närmare utvecklas i specialmotiveringen till 6 § böra i den i nämnda paragraf intagna tariffen hänföras till samma kolumn som hustru. Invändningar ha i flera av de avgivna utlåtandena mött kommitténs förslag om uppdelning av familjemedlemmarna i ålder under 16 år å två grupper, nämligen en grupp för familjemedlemmar över 7 år och en annan grupp för familjemedlemmar i ålder därunder. Med hänsyn därtill anser jag lämpligast, att en dylik uppdelning av ifrågavarande familjemedlemmar icke kommer till stånd. Jag föreslår sålunda bibehållande av den nuvarande differentieringen av familjepeningen med hänsyn tagen till familjemedlemmarnas ställning och ålder i tre i stället för av kommittén föreslagna fyra grupper. Till frågan om familjemedlemmarnas hänförande till de olika grupperna återkommer jag i den följande specialmotiveringen. Här vill jag dock framhålla, att jag — även om vissa skäl kunna tala för det av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framförda förslaget, att familjepening med för hustru avsett belopp alltid skulle utgå till åtminstone en medlem av familjen — likväl icke kan tillstyrka detta förslag. Jag förutsätter, att behov av ekonomiskt bidrag på grund av värnpliktigs inkallande till tjänstgöring, vilket icke kan tillgodoses inom ramen för familjebidragsföfattningarna, liksom hittills åtminstone tills vidare skall kunna i särskilda fall avhjälpas genom anlitande av medel, som ställas till landshövdingarnas förfogande för hjälpverksamhet till inkallade värnpliktigas familjer.

De av kommittén föreslagna maximibeloppen för familjepening hava icke beräknats med hänsyn till den stegring av levnadskostnadsstalet, som inträtt vid ingången av nu löpande kvartal. Såväl med hänsyn härtill som av andra skäl, vilka angivits i yttrandena, ha dessa belopp av vissa av de hörda myndigheterna ansetts för lågt beräknade. Svenska arbetsgivareföreningen har däremot ansett de av kommittén föreslagna beloppen vara för höga; inträffad prisstegring eller mera allmän lönestegring motiverade icke så stor höjning. Jag kan icke dela föreningens uppfattning. De av kommittén föreslagna beloppen hava icke höjts allenast med hänsyn till de av föreningen angivna omständigheterna utan även med tillvaratagande av vunnit erfarenhet rörande beloppens tillräcklighet för de ifrågavarande familjemedlemmarna. Sålunda har den gjorda statistiska undersökningen ådagalagt bland annat, att behovet av förhöjt bidrag är större i ortsgrupperna I och II än i ortsgruppen III, vilket föranlett förslaget om höjning med samma belopp för de olika ortsgrupperna. I vad gäller hustru innebär kommittéförslaget en höjning av familjepeningen med 50 öre i samtliga ortsgrupper. Motiven för kommitténs förslag i denna del finner jag bärande. Vad angår de av kommittén föreslagna beloppen ha vissa av de hörda myndigheterna påpekat, att kommittén i sitt förslag ej tagit hänsyn till den ökning av levnadskostnadsindex, som inträtt den 1 april 1942, eller till den prisnivå, som kunde förväntas bli rådande vid tidpunkten för författningarnas ikraftträdande. I anledning härav vill jag framhålla, att det icke är avsett, att bidragen skola följa förändringarna i index. Det är nämligen enligt min mening nödvändigt, att bidragsbeloppen fastställas för längre perioder. Det synes mig emellertid rimligt att, då nu nya författningar i ämnet föreslås, bidragens belopp bestämmas så, att de komma i nivå med det prisläge, som kan beräknas råda vid den tidpunkt, då författningarna i förevarande delar skola träda i kraft. I samband härmed bör av skäl, som anförts av familjebidragsnämnden i Stockholm, i familjepeningen inräknas även det bidrag till matlagningsbränsle, som enligt kommitténs förslag skulle hänföras till bostadsbidraget. Jag får på angivna grunder förorda,

att familjepeningen utöver vad kommittén föreslagit höjes för hustru samt annan familjemedlem, som åtnjuter bidrag med samma belopp som hustru, med 25 öre, medan höjningen för annan familjemedlem över 16 år torde kunna begränsas till 5 öre, enär i sistnämnda fall fråga om bidrag till matlagningsbränsle i regel icke uppkommer. Vad angår storleken av bidraget till familjemedlemmar under 16 år torde familjepeningens maximum i de olika ortsgrupperna skäligen böra bestämmas till belopp, som med 10 öre överstiger vad kommittén föreslagit för familjemedlem i ålder mellan 7 och 16 år. Det synes mig nämligen, bland annat av skäl som familjebidragsnämnden i Örebro anført, befogat att familjepeningen för de yngre barnen beräknas efter samma behov som för barn i skolåldern.

Kommitténs förslag, att det s. k. grundbeloppet, vilket enligt nu gällande bestämmelser utgör viss del av familjepening för hustru och barn under 16 år, skall borttagas, har icke föranlett några erinringar från de hörda myndigheternas sida. Då grundbeloppet på sin tid infördes avsågs detsamma vara ett uttryck för löneprincipen i familjebidragssystemet, men denna princip kommer, såsom kommittén framhållit, till bättre uttryck i den föreslagna hemortslönen, och jämväl den normerade behovsprövningen kan sägas vara en ersättning för grundbeloppet. Jag anser mig därför och på av kommittén i övrigt anförda skäl böra tillstyrka kommitténs förslag om grundbeloppets avskaffande.

I likalydande *motioner I: 293* av herr Persson m. fl. och *II: 432* av herr Olsson i Kullenbergstorp m. fl. hemställes, att familjepeningen måtte utgå efter enhetliga grunder utan dyrortsgradering med följande belopp, nämligen för hustru m. fl. 3 kronor, för annan familjemedlem över 16 år en krona 80 öre samt för familjemedlem under 16 år en krona 30 öre.

I *motion II: 426* av herr Andersson i Mölndal föreslås att förhöjning, som skulle ske enligt 6 § 3 mom. i förslaget till krigsfamiljebidragsförordning, skulle utgå till alla värnpliktiga inom samma kommun.

Vidare yrkas i *motion I: 290* av herrar Mannerskantz och Wennqvist, att familjepeningen för familjemedlem under 16 år fastställes till en krona, en krona 10 öre och en krona 20 öre i respektive ortsgrupper.

Utskottet.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag är familjepeningen liksom för närvarande dyrortsgraderad med tillämpning av den dyrortsindelning som gäller enligt lagen om folkpensionering. En viss utjämning mellan dyrortsgrupperna har emellertid skett genom att familjepeningen ökats med samma belopp i de olika dyrortsgrupperna. I detta sammanhang kan erinras om att den föreslagna hemortslönen, som icke är dyrortsgraderad, även bidrager till att åstadkomma en dylik utjämning. Utskottet finner det motiverat att en dylik utjämning ägt rum. De skäl, som tala för en dyrortsgradering av folkpensionerna, göra sig nämligen icke med samma styrka gällande i fråga om familjepeningen med hänsyn till att särskild ersättning i form av bostadsbidrag utgår för de verkliga bostadskostnaderna. Ett slopande av dyrortsgraderingen i enlighet med det yrkande, som framställts i motionerna *I: 293* och *II: 432*, finner utskottet däremot icke motiverat. Därest emellertid frågan om dyrortsgraderingen skulle med hänsyn till bland annat den senaste

tidens prisutveckling och vidtagna priskontrollerande åtgärder bliva föremål för förnyad prövning av Kungl. Maj:t, förutsätter utskottet, att jämväl familjebidragen i detta sammanhang ägnas uppmärksamhet. Det i motionen II: 426 framförda yrkandet kommer utskottet att behandla vid 6 § i den speciella motiveringen.

Den föreslagna höjningen av familjepeningen finner utskottet väl avvägd såväl med hänsyn till den inträdda levnadskostnadsstegringen som de erfarenheter som vunnits i fråga om de nu gällande beloppens tillräcklighet för olika familjetyper. Utskottet anser sig icke kunna biträda det i motionen I: 290 framställda yrkandet, att höjningen av familjepeningen för familjemedlem under 16 år måtte bestämmas till 15 öre i stället för föreslagna 25 öre, emedan en dylik begränsning skulle drabba de barnrika familjerna, vilka under nu rådande förhållanden äro i särskilt behov av ekonomiskt bistånd.

c) Näringsbidrag.

I fråga om de av kommittén föreslagna ändrade grunderna för näringsbidraget har *kommittén* i sin motivering anfört bland annat:

Det av sociala försvarsberedskapskommittén föreslagna näringsbidraget utgjorde en helt ny bidragsform och kommittén hade sålunda vid utformandet av författningsföreskrifterna icke några tidigare erfarenheter att stödja sig på. Viss tvekan rådde därför inom kommittén på denna punkt. Det är med hänsyn härtill naturligt, att ifrågasvarande bidrag ägnats särskild uppmärksamhet vid den översyn av författningarna som nu verkställts. Rätten till näringsbidrag är enligt gällande bestämmelser begränsad i två viktiga avseenden. Näringsbidrag utgår icke för tillfällig ersättare för värnpliktig och näringsbidrag kan icke beviljas för att möjliggöra näringsens eller rörelsens återupptagande efter värnpliktstjänstgöringens slut i fall då driften måste inställas under tiden för tjänstgöringen. Kommittén föreslår, att näringsbidrag skall kunna beviljas till bestridande av avlöningskostnader, som uppkomma till följd av att särskild arbetskraft måst anlitas för att under den värnpliktiges krigstjänstgöring helt eller delvis ersätta honom. Den föreslagna ändringen möjliggör beviljande av näringsbidrag bland annat i fall, då arbetsblock svarar för skötseln av värnpliktigs jordbruk under tiden för dennes tjänstgöring eller för annan näringsidkare någon kollega övertagit tillsynen av rörelsen under nämnda tid.

Ett stort antal familjebidragsnämnder och några länsstyrelser ha påtalat behovet av särskilt bidrag till lokalhyra för näringsidkare, som nödgas nedlägga sin rörelse under tiden för militärtjänstgöringen. Genom kommitténs förslag undanröjes den påtalade bristen i fråga om möjligheten att erhålla näringsbidrag. Den föreslagna nya formen för näringsbidrag får framförallt praktisk betydelse som en hjälp till erläggande av lokalhyra. Näringsbidrag skall emellertid även kunna beviljas för andra kostnader avsedda för att bevara möjligheterna att efter tjänstgöringens slut kunna återupptaga näringen, exempelvis för erläggande av ränta och amortering å det i företaget investerade kapitalet. Till förhindrande av missbruk har föreskrivits, att dylikt näringsbidrag icke utan tillsynsmyndighetens medgivande må utgå för längre tid än sex månader.

Gällande bestämmelser medgiva icke beviljande av näringsbidrag för ensamstående värnpliktig i annat fall än när upphörandet av näringen eller rörelsen skulle medföra synnerlig olägenhet för den värnpliktige eller ur det

allmännas synpunkt vara till skada. Ett flertal familjebidragsnämnder särskilt å landsbygden ha uttalat önskemål om vidgad rätt till näringsbidrag för ensamstående näringsidkare, framför allt jordbrukare. Svårigheten att i det enskilda fallet avgöra, när synnerlig olägenhet skall anses föreligga, har även framhävts. Kommitténs förslag innebär, att ensamstående värnpliktig helt jämställas med familjeförsörjare beträffande möjligheten att erhålla näringsbidrag. Redan enligt gällande bestämmelser kan näringsbidrag beviljas ensamstående värnpliktig om rörelsens nedläggande skulle vara till skada ur det allmännas synpunkt. Enligt kommitténs uppfattning är det emellertid över huvud ett viktigt allmänt intresse, att näringslivet i möjligaste mån hålles i gång under rådande krigs- eller beredskapstillstånd. Det är framför allt denna synpunkt som varit avgörande för kommitténs ståndpunkt att föreslå slopandet av de stadgade särskilda villkoren för att ensamstående värnpliktig skall vara berättigad till näringsbidrag.

Kommittén har icke ansett sig kunna föreslå en höjning av nu gällande högsta maximibelopp för näringsbidraget, 300 kronor för månad, men har borttagit det nu stadgade särskilda villkoret för rätt till det högre beloppet, eller att verksamhetens upprätthållande vore av särskild betydelse för det allmänna. Näringsbidrag i den föreslagna nya formen skulle utgå med ett belopp av högst 100 kronor för månad.

Efter redogörelse för över förslaget avgivna yttranden (sid. 52—54 i propositionen) anförde *departementschefen*:

De ändrade bestämmelser för åtnjutande av näringsbidrag, som kommittén med hänsyn till vunna erfarenheter föreslagit, ha, såsom av den lämnade redogörelsen framgår, lämnats utan erinran av flertalet hörda myndigheter. För egen del är jag också beredd att biträda kommitténs förslag om utvidgning av rätten till näringsbidrag. De av länsstyrelserna i Västerbottens och Örebro län föreslagna ytterligare utvidgningarna av rätten till dylikt bidrag, vilka innebära, att näringsbidrag vid sidan av familjepening och bostadsbidrag skulle få utgå för avlönande av värnpliktings ersättare i rörelsen, kan jag däremot av principiella skäl icke tillstyrka. Näringsbidragets syfte är nämligen — förutom att tillgodose det allmännas intresse att hålla näringslivet i gång — att genom täckning helt eller delvis av avlöningskostnaderna för ersättare möjliggöra för familjemedlemmarna att fortfarande få sin försörjning av rörelsens avkastning. Kan näringsbidrag icke tillgodose detta syfte, torde bidragsformerna familjepening och bostadsbidrag i stället böra komma i fråga. Vid trängande behov av bidrag därutöver för att avlöna tillfällig arbetskraft, t. ex. vid mindre jordbruk, torde liksom hittills kunna anlitas de särskilda medel, som ställas till landshövdingarnas förfogande. Med anledning av vad familjebidragsnämnden i Umeå anförde om önskvärdheten av att kunna för tid, då ersättare anställas, indraga utgående familjepening och bostadsbidrag och i stället bevilja näringsbidrag för viss tid, må framhållas, att möjlighet därtill redan nu måste anses föreligga och att denna för framtiden lättare kan utnyttjas, då samtliga nämnda bidrag skola beräknas för dag.

I likhet med överbefälhavaren förutsätter jag givetvis, att tillsynsmyndigheten kommer att utfärda närmare anvisningar rörande bestämmelsernas tillämpning.

Vad slutligen angår de av kommittén föreslagna maximibeloppen för olika

slag av näringsbidrag, giva de mig icke skäl till erinran. Jag finner dock, med hänsyn till bland annat vad familjebidragsnämnden i Kristianstad anført, lämpligt att i förordningen införes stadgande därom, att näringsbidrag för återupptagande av nedlagd rörelse ej må tillsammans med utgående familjepening och bostadsbidrag överstiga ett sammanlagt belopp av 300 kronor för månad, om icke tillsynsmyndigheten lämnar medgivande därtill. Det av kommittén föreslagna stadgandet, att bidraget icke utan tillsynsmyndighetens medgivande må utgå för längre tid än sex månader, synes mig därigenom bliva överflödigt.

Det av svenska lantarbetareförbundet angivna behovet av bidrag åt s. k. dagsverkstorpore för erläggande av kontant arrende till jordägaren torde åtminstone i viss mån kunna tillgodoses genom att familjepening och bostadsbidrag beviljas och dessa bidrags belopp bestämmas med hänsyn tagen jämväl till det angivna behovet. Frågan om stadgande av skyldighet för jordägaren att godtaga kontant arrendeersättning är icke av natur att kunna upptagas till prövning i detta sammanhang.

I *motionerna I: 71* av herr John Gustavson m. fl. och *II: 112* av herr Carlsson i Bakeröd m. fl. har yrkats sådan ändring i förslaget till krigsfamiljebidragsförordning, att efter familjebidragsnämndens prövning i varje särskilt fall, näringsbidrag skulle kunna beviljas kortare tid, t. ex. en fjärdedel av den tid inkallelsen omfattar, utan att detta återverkar på rätten att erhålla familjepening.

Enligt gällande bestämmelser utgår näringsbidrag som bidrag till kostnaderna för anställande av ersättare för den inkallade näringsidkaren. Bidragets syfte är att möjliggöra, att trots den värnpliktiges inkallelse familjemedlemmarna fortfarande beredas försörjning genom rörelsens avkastning.

Utskottet.

Utskottet vill icke förneka, att i vissa fall behov av särskilt bidrag vid sidan av familjepening och bostadsbidrag kan föreligga, då fråga är om mindre jordbruk, som icke bereder full sysselsättning åt brukaren, vilken har sin kontanta inkomst som exempelvis skogs- eller flottningsarbetare. I dylika fall kan hustrun nödgas att av familjepeningen utbetala så stort belopp till avlönande av lejd arbetskraft, att återstoden icke är tillräcklig för familjens behov. Ett utbyte av familjepening och bostadsbidrag mot näringsbidrag för längre eller kortare tid kan visserligen ske men torde icke alltid undanröja de påtalade olägenheterna. Motionärernas yrkande innebär emellertid en ändring av grunderna för näringsbidraget, som utskottet icke kan förorda. I stället torde i fall som de ifrågakommande, såsom departementschefen framhållit, få anlitas de till landshövdingarnas förfogande ställda medlen.

De i propositionen föreslagna ändringarna i fråga om näringsbidraget liksom den nya formen av näringsbidrag tillgodose berättigade krav från näringsidkarnas sida och tillstyrkas av utskottet.

d) Begravningsbidrag.

Begravningsbidraget föreslogs av kommittén höjt med 100 kronor för hustru till 250 kronor och med 50 kronor för barn till 150 kronor.

Efter en redogörelse för yttrande i denna del (propositionen sid. 55) anförde *departementschefen*:

De skäl, som vid begravningsbidragets införande ansågos tala för att begränsa rätten till dylikt bidrag till att avse allenast i förordningens 3 § a) nämnda familjemedlemmar, synas mig alltjämt äga giltighet. På grund härav kan jag icke tillstyrka i vissa yttranden framställda förslag om att begravningsbidrag skulle få utgå jämväl för andra familjemedlemmar. Mot de av kommittén föreslagna beloppen för begravningsbidrag har jag intet att erinra.

Utskottet.

Utskottet, som tillstyrker de föreslagna höjningarna av begravningsbidragets belopp, har ej heller i övrigt någon erinran att göra mot den utformning detta bidrag erhållit.

e) Krigsfamiljebidragens bestridande.

Härom stadgas i 19 § krigsfamiljebidragsförordningen, att statsverket ersätter hela familjepeningens grundbelopp samt av näringsbidraget vad kommunen skulle ha utgivit utan behovsprövning, därest bidraget utgjorts av familjepening. Kommunen äger därjämte av staten erhålla gottgörelse för nio tiondelar av den del av familjebidraget, som icke i sin helhet ersättes av statsmedel, dock att vad Stockholms stad utgivit till värnpliktig, som är bosatt utom riket, i sin helhet skall återgäldas av staten. Då särskilda skäl därtill föranleda, må Konungen medgiva högre statsbidrag än nu sagts.

Kommitténs förslag innebär i detta hänseende, att familjepeningen för familjemedlemmar, som avses i 3 § a) krigsfamiljebidragsförordningen, ävensom begravningsbidraget helt skola utgå av statsmedel, att det näringsbidrag, som beviljas för näringsens fortsatta drivande, skall med 95 procent bekostas av staten, att bostadsbidraget bekostas av staten till 90 procent samt att av familjepeningen i andra fall än nyss sagts, näringsbidraget för rörelses återupptagande efter tjänstgöringens slut och sjukbidraget staten bekostar 80 procent; dock att vad Stockholms stad utgivit till värnpliktig, som är bosatt utom riket, skall i sin helhet återgäldas av staten.

Sedan kommittén erinrat om att vissa familjebidragsnämnder uttalat önskemål om att bestämmelserna måtte ändras därhän, att statsverket svarade för kostnaderna för familjebidraget, har kommittén vidare anfört:

Enligt kommitténs mening tala otvivelaktigt starka principiella skäl för att familjebidraget helt bekostas av statsmedel, enär familjebidraget väsentligen är att anse som en utgift för försvarsändamål. Å andra sidan måste beaktas, att i och med att beslutanderätten rörande familjebidraget huvudsakligen anförtros åt kommunala myndigheter, kommunerna uppenbarligen icke kunna helt befrias från att deltaga i kostnaderna för bidraget. Härför talar även det förhållandet, att familjebidraget i icke ringa grad minskar kommunernas fattigvårdskostnader.

Vid bestämmande av kommunernas andel i familjebidraget bör emellertid enligt kommitténs mening viss differentiering genomföras med hänsyn framför allt till kommunernas möjlighet att inom de gränser, författningarna uppdraga, fastställa rätten till bidrag och bidragets belopp. Hänsyn har redan i

gällande bestämmelser tagits till denna synpunkt, såtillvida som familjepennningens grundbelopp, vilket utgår utan behovsprövning, helt bekostas av statsmedel. Då kommittén nu föreslår detaljerade regler för en generell behovsprövning i fråga om familjepennningen till familjemedlemmar, som avses i 3 § a) krigsfamiljebidragsförordningen, bör enligt kommitténs mening statsverket helt påtaga sig kostnaderna för familjepennningen till dessa familjemedlemmar. Då vidare begravningsbidraget föreslås skola utgå utan särskild behovsprövning och med i författningen fastställt belopp, bör i överensstämmelse med det anförda även begravningsbidraget helt utgå av statsmedel. Vad angår familjepennningen till familjemedlemmar, som avses i 3 § b) och c), bibehålles enligt kommitténs förslag behovsprövningen i sina grunddrag oförändrad. I fråga om familjemedlemmarna enligt 3 § b) uppstå svårigheter framför allt då det gäller att bestämma, huruvida och i vilken utsträckning den värnpliktige före inkallelsen bidragit till deras underhåll. Kommittén har sig även bekant, att missbruk förekommit vid utmätandet av bidrag till dessa familjemedlemmar. En av kommittén verkställd statistisk utredning utvisar, att i vissa landsdelar en anmärkningsvärt stor del av familjepennningen utgör bidrag till familjemedlemmar enligt 3 § b). Till förekommande av missbruk föreslår kommittén kommunandelen för familjepennningen till andra familjemedlemmar än som avses i 3 § a) krigsfamiljebidragsförordningen till 20 procent. Samma procentsats för kommunandelen torde få bestämmas för sjukbidraget. I fråga om bostadsbidraget föreslår kommittén icke någon ändring i kommunandelens storlek. I fråga om näringsbidraget äger kommunen enligt nu gällande bestämmelser av statsverket återfå ett belopp motsvarande vad kommunen skulle hava utgivit som grundbelopp, därest bidraget utgjorts av familjepennning, samt därjämte nio tiondelar av återstoden. Med hänsyn till att grundbeloppet enligt kommitténs förslag bortfaller, föreslår kommittén, att statsbidraget för näringsbidrag till rörelsens fortsatta drivande under den värnpliktiges tjänstgöring bestämmas till 95 procent, vilket torde ungefärligen motsvara storleken av det statsbidrag som för närvarande utgår. För det föreslagna näringsbidraget för möjliggörande av rörelsens återupptagande efter militärtjänstgöringens slut bör enligt kommitténs mening kommunandelen sättas till 20 procent, emedan det här är fråga om en ny bidragsform, för vilken det är av vikt att skapa erforderliga garantier mot missbruk.

Med stöd av en av kommittén verkställd statistisk utredning har kommittén beräknat, att en differentiering av kommunandelen i enlighet med vad som föreslagits skulle medföra en minskning av kommunernas totala andel i kostnaderna för familjebidraget.

Sedan departementschefen redogjort för vissa över förslaget avgivna yttrandena (sid. 57 och 58 i propositionen) anförde *departementschefen*:

Med anledning av vissa i yttrandena gjorda påpekanden må här framhållas, att det torde vara ofrånkomligt, att kommunerna bidraga till nämnda kostnader, då kommunerna inom ramen för författningarna kunna bestämma om rätten till familjebidrag och om bidragens belopp.

Det av kommittén framlagda förslaget rörande fördelningen mellan staten och vederbörande kommun av kostnaderna för familjebidrag, som under krigs- och viss fredstjänstgöring utgår enligt krigsfamiljebidragsförordningen, innebär, att kommunandelen skall differentieras för olika slag av bidrag och även för olika kategorier familjemedlemmar med hänsyn framför allt till kommunernas möjligheter att inom gränser, som författningarna uppdraga, fastställa rätten till familjebidrag och bidragets belopp. Detta förslag har i åt-

skilliga yttranden mött invändningar. Medan å ena sidan vissa statliga myndigheter föreslagit ökning av kommunernas andel i kostnaderna, ha å andra sidan flera familjebidragsnämnder ävensom svenska stadsförbundet föreslagit, att kommunandelen skall minskas eller helt borttagas. I några yttranden har särskilt framhållits, att det av kommittén framlagda förslaget med olika procentsatser för skilda bidrag vore komplicerat och att det skulle medföra ökat arbete för familjebidragsnämnderna.

Jag anser för egen del kommitténs förslag innebära en god avvägning av kostnadsfördelningen och får därför tillstyrka detsamma. Därest detta förslag genomföres, kommer i fråga om de bidragsformer, som medgiva kommunerna större frihet i behovsprövningen, en förhållandevis större andel av kostnaderna att falla å kommunerna. Farhågan för att tillämpningen av kommittéförslagets procentsatser skulle medföra ökat arbete för familjebidragsnämnderna och till följd därav åsamka kommunerna ökade administrationskostnader, kan knappast vara befogad, när familjepennningens grundbelopp, som ur redovisningssynpunkt vällat svårigheter framför allt när det gällt näringsbidraget, samtidigt bortfaller. Givetvis kommer tillsynsmyndigheten att tillhandahålla familjebidragsnämnderna erforderliga formulär för upprättande av redovisningshandlingar.

Såsom i vissa yttranden framhållits komma ökade administrationskostnader att åsamka kommunerna genom att familjebidragsnämnderna skola utanordna den nytillkommande hemortslönen och genom att de också skola taga befattning med ärenden rörande familjebidrag åt till fredstjänstgöring inkallade värnpliktiga. Denna ökning av administrationskostnaderna beräknas emellertid av kommittén komma att kompenseras genom att de föreslagna nya reglerna för bestämmande av statsbidraget innebära, att en större andel av kostnaderna för familjebidragen kommer att falla på staten än vad fallet varit med nu gällande statsbidragsregler. Den omständigheten, att familjebidragsnämnderna komma att handhava jämväl familjebidragsärendena för värnpliktiga, vilka fullgöra fredstjänstgöring, kan möjligen utgöra skäl för att de borde tillerkännas tjänstebrevsrätt. Frågan härom torde emellertid få upptagas till övervägande i samband med en av riksdagen nyligen begärd utredning av detta och närliggande spörsmål.

I *motion I: 290* av herrar Mannerskantz och Wennqvist har yrkats bland annat, att enär ett fullständigt eftergivande av kommunens bidragsplikt i fråga om familjepennningen till hustru och barn under 16 år ej stode i överensstämmelse med de principer, som eljest tillämpades, när det gällde en av kommunerna med statsbidrag utförd samhällsuppgift, den ändringen måtte vidtagas i propositionen, att kommunerna i fråga om familjepennningen till s. k. 3 § a)-medlemmar finge bidraga med 5 procent och i fråga om näringsbidraget med 10 procent.

Utskottet.

I propositionen har föreslagits en differentiering av statsbidraget för olika slag av bidrag och olika kategorier familjemedlemmar med hänsyn framför allt till de möjligheter behovsprövningen bereder kommunerna att inom de gränser författningen stadgar fastställa rätten till bidrag och bidragets belopp. Utskottet ansluter sig till den princip, som ligger till grund för propositionen i detta hänseende.

Det i ovannämnda motion framförda yrkandet beträffande familjepenn-

ningen skulle, om det bifölles, medföra en ökning av kommunernas nuvarande kostnader för denna bidragsform. I fråga om det enligt gällande bestämmelser utgående näringsbidraget föreslå motionärerna en kommunandel av tio procent. Då det nuvarande kommunbidraget torde utgöra omkring fem procent, skulle vid bifall till motionen i denna del en ökning av kommunernas kostnader jämväl i fråga om näringsbidraget uppkomma. Med hänsyn till de ökade administrationskostnader för kommunerna, som bland annat den föreslagna hemortslönen kommer att medföra, anser utskottet det icke böra ifrågakomma att pålägga kommunerna ökade kostnader för familjebidragens bestridande.

På grund av det anförda får utskottet avstyrka den ifrågavarande motionen, såvitt densamma avser en ändring i de föreslagna statsbidragsgrunderna.

3. Hemortslönen.

Genom särskilda författningar ha vissa förmåner införts för värnpliktiga, som fullgjort viss tids militärtjänstgöring.

En närmare redogörelse för innehållet i dessa författningar lämnas å sid. 59 och 60 i propositionen.

Kommittén har i sitt förslag upptagit en ny bidragsform av lönekaraktär, benämnd hemortslön. Hemortslönen skall utgå till värnpliktiga, som fullgjort beredskapstjänstgöring under minst 90 dagar, med en krona om dagen. Sedan beredskapstjänstgöringen varat 360 dagar, skall hemortslönen höjas till en krona 50 öre och efter 540 dagars tjänstgöring till två kronor om dagen. Hemortslönen, som enligt förslaget utbetalas genom familjebidragsnämnderna, har avsetts skola ersätta såväl långtidstillägget som semesterersättningen och skatteavdraget.

I motiveringen till förslaget om införande av hemortslön har kommittén anfört bland annat:

I uttalanden rörande familjepenningen ha flera familjebidragsnämnder framhållit, att denna icke vore tillräcklig för att möjliggöra anskaffande av kläder och betalande av vissa fasta utgifter såsom livförsäkringspremier, sjukkasseavgifter och avgifter för lyse. Därvid har även framhållits, att behovet av ett dylikt tillskott till familjepenningen särskilt framträdde efter längre tids tjänstgöring. Andra familjebidragsnämnder ha framhållit, att ensamstående värnpliktiga vore otillbörligt missgynnade beträffande rätten till familjebidrag, därvid påpekats, att ungarlar, särskilt efter längre tids tjänstgöring, ofta stode utan ekonomiska möjligheter att vid utryckningen komplettera den civila utrustningen med kläder m. m. Även ungarlarnas behov av bidrag till betalande av försäkringsavgifter, skatter och dylikt har framhållits.

I detta sammanhang kan omnämnas, att Sveriges förenade studentkårers värnpliktskommitté i en till kommittén ställd, den 14 februari 1942 dagtecknad skrivelse framhållit behovet av att en ny hjälpform skapades, varigenom på särskild ansökan studenter med avsevärda ekonomiska förpliktelser efter behovsprövning skulle under pågående beredskapstjänstgöring kunna erhålla ett kontant bidrag utan återbetalningsskyldighet. Detta bidrag, förslagsvis benämnt räntebidrag, torde lämpligen utgå med ett maximibelopp av 30 kronor i månaden och i övrigt variera i förhållande till de ränteutgifter och livförsäkringspremier, som vederbörande hade att erlagga.

Otvivelaktigt har — särskilt efter längre tids tjänstgöring — ett behov framträtt av tillskott till familjepeningen för anskaffande av kläder m. m. samt för bestridandet av vissa fasta utgifter. För närvarande torde i stor utsträckning detta behov av bidrag utöver familjepeningen ha tillgodosetts genom de medel, som ställts till landshövdingarnas förfogande. I den mån det är möjligt bör emellertid enligt kommitténs mening behovet av särskilt tillskott till familjepeningen för ovan angivna ändamål avhjälpas genom en revision av författningsbestämmelserna.

Givetvis ha även ungarlarna behov av bidrag till fasta utgifter av olika slag som förfalla till betalning under tjänstgöringen. Erfarenheten torde därjämte ha visat att ungarlarna vid utryckningen ofta behöva ekonomiskt bistånd för bestridande av kostnader, som äro förenade med övergången till civila förhållanden.

Det kan vidare i detta sammanhang erinras om att i direktiven för utredningen framhållits önskvärdheten av att finna ett medel som i sin mån kunde bidra till att utjämna verkningarna av olikheterna i tjänstgöringstid för skilda kategorier av värnpliktiga.

Kommittén har därjämte i sin motivering påpekat, att i direktiven framhållits, att ett påtagligt önskemål vore att de genom särskilda författningar införda förmånerna av semesterrätt och skatteavdrag, vilka förorsakat betydande administrativt arbete, inarbetades i eller samordnades med familjebidragssystemet. Dessa förmåner tillkomme sådana värnpliktiga som fullgjort viss militärtjänstgöring under år 1940. Enligt kommitténs mening borde det önskvärda samordnandet av dessa förmåner med bidragssystemet i övrigt ske därigenom, att hemortslönen för framtiden ersatte de nämnda förmånerna. En motsvarighet till den föreslagna hemortslönen, fortsätter kommittén, funnes enligt gällande bestämmelser i det s. k. långtidstillägget, vilket utgår efter 360 dagars beredskapstjänst med ett belopp av trettio kronor i månaden. Då långtidstilläggets uppgift att utjämna verkningarna av olikheterna i tjänstgöringstid för skilda kategorier värnpliktiga kan fyllas av hemortslönen, föresloge kommittén, att långtidstillägget ersattes med hemortslönen.

Slutligen har kommittén i motiveringen för hemortslönen anført:

Kommittén är medveten om att i vissa enstaka fall hemortslönen icke utgör full ersättning för de olika förmåner som nu utgå till värnpliktiga, som fullgjort längre tids beredskapstjänstgöring, framför allt sådana värnpliktiga, vilkas tjänstgöringstid uppgår till 360 men ej 540 dagar. De av kommittén föreslagna ändrade bestämmelserna i övrigt, vilka för det stora flertalet värnpliktiga innebära avsevärda förbättringar, torde emellertid bidra till att utjämna den försämring som hemortslönen undantagsvis kan medföra.

Kommittén, som icke kunnat närmare ingå på de administrativa detaljbestämmelser, som bliva erforderliga med hänsyn till hemortslönen, förutsätter, att dylika bestämmelser utarbetas av tillsynsmyndigheten i samråd med vederbörliga militära myndigheter. Uppenbart är att hemortslönen för familjebidragssystemet kommer att medföra ökat administrativt arbete. Kommittén vill emellertid erinra om att de föreslagna ändrade bestämmelserna rörande storleken av familjebidragets kommunandel torde innebära en viss minskning av kommunernas utgifter för familjebidraget. Härigenom beredas kommunerna ersättning för de ökade förvaltningskostnader, som kunna föranledas av hemortslönens införande.

Enär hemortslönen, såsom framginge redan av benämningen, vore att anse närmast som en löneförmån, borde den enligt kommitténs mening utgå helt av statsmedel.

Efter en redogörelse för de över förslaget avgivna yttrandena i denna del (sid. 62—63 i propositionen) anförde *departementschefen*:

Den av kommittén föreslagna hemortslönen har av samtliga hörda myndigheter utom länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län ansetts innebära en lämplig komplettering av krigsfamiljebidragssystemet. Nämnda länsstyrelse har uttalat, att den hellre skulle sett, att andra nya bidragsformer införts, vilka i mån av behov kunde utnyttjats för särskilda utgifters bestridande. Såsom jag redan i det föregående under avsnittet Allmänna synpunkter uttalat, ansluter jag mig till kommitténs förslag om införande av hemortslön. Densamma får, såsom kommittén framhållit, mera än familjepeningens grundbelopp, som nu utgår, karaktär av löneförmån, och till följd härav bör hemortslönen också utgå utan behovsprövning och icke påverka storleken av utgående familjebidrag. Jag kan sålunda icke dela den av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län uttalade uppfattningen, att andra nya bidragsformer i stället borde införas. Mot tanken på behovsprövning av hemortslönen talar det förhållandet, att förmånen är avsedd att ersätta såväl långtidstillägg, som nu utgår efter 360 dagars beredskapstjänstgöring, som också den semesterersättning och det skatteavdrag, som tillerkändes vissa värnpliktiga för under år 1940 fullgjord tjänstgöring.

Kommitténs förslag beträffande hemortslönens belopp ger mig icke heller anledning till erinran. Visserligen kommer hemortslönens belopp vid en tjänstgöringstid av mellan 360 och 540 dagar att bli något lägre än det sammanlagda beloppet av långtidstillägg, semesterersättning och skatteavdrag, därest samtliga dessa förmåner utgått enligt samma grunder som fastställts i de för tjänstgöring under år 1940 gällande bestämmelserna, men detta måste för flertalet värnpliktiga, såsom kommittén jämväl framhåller, komma att uppvägas av de förbättringar i fråga om familjebidrag, som föreslås skola komma till stånd.

Förenämnda länsstyrelse har för sin del ansett, att hemortslönen borde utgå med olika belopp för familjeförsörjare och för ensamstående, enär den senare gruppen värnpliktiga eljest skulle gynnas. Jag delar icke denna uppfattning. En ensamstående värnpliktig har vid militärtjänstgöringens slut enligt vunnit erfarenhet behov av medel för sin försörjning, tills dess han ånyo får arbetsinkomst, och den för hans räkning helt eller delvis innehållna hemortslönen är då av betydelse för honom. Han kan icke i dylikt fall såsom familjeförsörjaren få för viss tid efter tjänstgöringens slut sig tillerkänt familjepening och som regel heller icke bostadsbidrag — ensamstående värnpliktiga torde nämligen endast i ringa utsträckning ha beviljats bostadsbidrag under tjänstgöringstiden. Jag finner icke skäl att, såsom svenska arbetsgivareföreningen föreslagit, ortsgradera hemortslönens belopp. Genom att hemortslönen utgår med samma belopp i de olika ortsgrupperna åstadkommes i stället en från andra håll påyrkad utjämning av skillnaden mellan de värnpliktigas ekonomiska förmåner å olika orter. Såsom jag i samband med behandlingen av frågan om familjepeningens belopp framhållit, finnas skäl härför.

Hemortslönen bör liksom familjebidragen utbetalas av familjebidragsnämnderna. I några yttranden har framförts förslag, att hemortslönen skulle avsättas för vissa speciella ändamål. Med hänsyn till de skiftande behov,

som hemortslönen avser att täcka, synes det mig emellertid knappast lämpligt att på sådant sätt tillgodose visst eller vissa av dessa behov på bekostnad av de övriga.

Frågan om de ökade administrationskostnader, som uppkomma för kommunerna, har jag berört i samband med spørsmålet om krigsfamiljebidragens bestridande. Huruvida hemortslönen lämpligen kan sammanslås med den månadslön, som enligt krigsavlöningsreglementet utgår till vissa värnpliktiga, torde böra prövas i samband med en överarbetning av krigsavlöningsreglementet.

I *motion II: 411* av herr Andersson i Göteborg m. fl. har yrkats bland annat, att hemortslönen måtte utgå efter en tjänstgöringstid av 45 dagar och med ett belopp av två kronor om dagen efter 360 dagars tjänstgöring.

Utskottet.

Den föreslagna hemortslönen finner utskottet vara en värdefull komplettering till familjebidragen. Såväl ifråga om den tjänstgöringstid, som stadgas för erhållande av hemortslön, som beträffande hemortslönens belopp får förslaget anses innebära en lämplig avvägning. Även om hemortslönen för vissa värnpliktiga kommer att medföra en försämring i förhållande till de särskilda förmåner i form av långtidstillägg, semesterersättning och skatteavdrag, som utgått, torde emellertid de avsevärda förbättringar, som föreslås ifråga om familjebidraget, såsom kommittén framhållit, bidra till att utjämna den försämring, som hemortslönens införande undantagsvis kan medföra. Utskottet kan därför ej heller tillstyrka det i motionen framförda kravet på en höjning av hemortslönens belopp, vilken höjning skulle medföra en betydande ökning av statsverkets kostnader.

III. Speciell motivering.

Under denna avdelning kommer utskottet att verkställa detaljgranskning av det föreliggande förslaget. De i ärendet i anledning av propositionen motionsvis framställda yrkandena komma därvid att redovisas även i de fall, då redogörelse för dem lämnats i det föregående. I den mån de särskilda bestämmelserna och de av föredragande departementschefen i samband med dem gjorda uttalandena icke i det följande beröras, hava de av utskottet lämnats utan erinran.

5 §.

Denna paragraf innehåller de grundläggande föreskrifterna rörande behovsprövningen, för vilken redogjorts å sid. 10, 12 och 13.

Här torde få redovisas ett i *motion I: 290* av herrar Mannerskantz och Wennqvist framställt yrkande, att i förordningen eller tillämpningskungörelsen måtte införas en särskild regel av den huvudsakliga innebörden, att familjebidrag ej finge fastställas till så högt belopp, att familjens inkomster under inkallelsetiden, med bortseende från mannens krigslön, överstege de

inkomster som familjen före inkallelsen åtnjutit, såvitt icke barnantalet i familjen vore stort eller familjens inkomst före inkallelsen varit onormalt liten.

Av den redogörelse, som förut (sid. 10) lämnats för de allmänna grunderna för förslaget framgår, att behov av ekonomiskt stöd, som förelegat redan före inkallelsen, principiellt sett icke skall tillgodoses genom familjebidrag. Denna regel har emellertid genom vissa uttalanden i viktiga avseenden modifierats. Att i författningstexten giva uttryck häråt möter stora svårigheter. Lämpligare torde enligt utskottets mening vara, att tillsynsmyndigheten till ledning för familjebidragsnämnderna i sina anvisningar närmare utvecklar principerna för behovsprövningen.

Med hänsyn till det anförda får utskottet avstyrka ovannämnda motion i den del, varom nu är fråga.

6 §.

I denna paragraf anges familjepennningens belopp. Rörande motiveringen till paragrafen hänvisas till vad som anförts under rubriken »Familjepenning» (sid. 16—20) samt till sid. 77—79 i propositionen.

I motionerna I: 293 av herr Persson m. fl. samt II: 432 av herr Olsson i Kullenbergstorp m. fl., för vilka motioner tidigare redogjorts, har yrkats, att familjepennningen skulle utgå enligt enhetliga grunder utan dyrortsgradering. Vidare har i den förut omnämnda motionen II: 426 av herr Andersson i Mölndal hemställts, att förhöjning av familjepenning, som skulle ske enligt 6 § 3 mom. i förslaget till krigsfamiljebidragsförordning, skulle utgå till alla värnpliktiga inom samma kommun. I den likaledes tidigare omnämnda motionen I: 290 av herrar Mannerskantz och Wennqvist har yrkats, att familjepennningen för barn under 16 år måtte bestämmas till en krona, en krona 10 öre och en krona 20 öre i respektive ortsgupper.

Då dyrortsgraderingen av familjepennningen bygger på den dyrortsindelning, som gäller enligt lagen om folkpensionering, har det funnits lämpligt, att ifråga om familjepennningen föreskriva förhöjning med avseende å vissa gränsområden motsvarande vad som gäller ifråga om tilläggspension. Denna förhöjning motiveras av att levnadskostnaderna inom dessa områden anses vara högre än inom kommunen i övrigt. Det i motionen II: 426 framställda yrkandet innebär, att förhöjning av familjepennningen skulle ske för hela den kommun, inom vilken dylikt gränsområde är beläget, eller sålunda, att en ändring av den enligt lagen om folkpensionering gällande dyrortsindelningen skulle göras. Indelningen i dyrorter verkställes emellertid av socialstyrelsen enligt de närmare föreskrifter Kungl. Maj:t meddelar. Med hänsyn till det anförda avstyrker utskottet ifrågavarande motion.

På skäl som anförts i den allmänna motiveringen (sid. 21) avstyrker utskottet jämväl motionen I: 290, i vad densamma avser en begränsning av den föreslagna höjningen av familjepennningens maximibelopp för barn under 16 år.

Utskottet.

Utskottet.

13 §.

Denna paragraf innehåller bestämmelser om den tid, för vilken bidrag skall utgå.

I *motionerna I: 279* av herr Bertil Eriksson och *II: 413* av herrar Sköldin och Hedqvist yrkas, att de nuvarande reglerna för utbetalning av bostadsbidrag även i fortsättningen måtte gälla, varvid komplettering borde ske med föreskrift, att vid hemförlovning skulle tillses, att bostadsbidrag utginge för minst hela den tid, tjänstgöringen omfattat.

Utskottet.

Enligt gällande bestämmelser utgår bostadsbidrag till gäldande av utgifter, vilka förfalla från och med inställedagen. Detta stadgande innebär, att värnpliktig som är i tjänst sista dagen i en kalendermånad erhåller bostadsbidrag till betalning av den hyra, som normalt förfaller denna dag och som belöper å följande månad. På grund härav tillförsäkras den värnpliktige bostadsbidrag till hyresutgift, som förfaller under tiden för tjänstgöringen. Emellertid kan tjänstgöringen infalla å sådan tid, att den värnpliktige får lyfta större bostadsbidrag än som kan anses skäligt med hänsyn till tjänstgöringstidens längd. Om sålunda en värnpliktig exempelvis inrycker den 29 juni och rycker ut den 2 påföljande juli månad, skulle han enligt gällande bestämmelser kunna erhålla bostadsbidrag, motsvarande hela det hyresbelopp, som belöper å juli månad, oaktat tjänstgöringen endast varat fem dagar. Å andra sidan erhåller värnpliktig, som rycker in exempelvis den 2 juni och rycker ut den 29 i följande augusti månad, bortsett från den möjlighet till förlängning av bidraget efter särskild prövning som förefinnes, bostadsbidrag allenast för den å juli och augusti månader belöpande hyran, ehuru tjänstgöringen varat nära tre månader. Denna ojämnhet ifråga om beräkningen av bostadsbidraget har väckt ett berättigat missnöje bland de värnpliktiga.

För att undvika berörda olägenhet föreslås i propositionen, liksom enligt kommittéförslaget, införandet av dagsberäkning för bostadsbidraget. Då denna beräkningsgrund emellertid icke innebär någon garanti för att den värnpliktige verkligen erhåller ett bostadsbidrag motsvarande hela det hyresbelopp, som förfaller sista dagen i den första tjänstgöringsmånaden, har i propositionen gjorts det undantaget från principen om dagsberäkning, att om den värnpliktige är i tjänst sista dagen i en kalendermånad, bostadsbidraget utgår för hel månad. Avräkning skulle därefter ske vid tjänstgöringens slut för vad på grund av sistnämnda stadgande utgått för mycket i bostadsbidrag.

Utskottet ansluter sig i huvudsak till de principer ifråga om bostadsbidragets beräkning som föreslås i propositionen. I sak innefattar det i motionerna föreslagna beräkningssättet icke någon egentlig avvikelse från propositionen med det undantaget, att i propositionen föreslås avräkning vid tjänstgöringens slut, i den mån bostadsbidrag för första tjänstgöringsmånaden utgått med högre belopp än som motsvarar antalet tjänstgöringsdagar. I formellt avseende innebär emellertid den i motionen anvisade utvägen en förenkling av beräkningssättet, som genom sin anknytning till gällande regler underlättar stadgandets tillämpning.

De ojämnheter, som det nuvarande beräkningssättet medför, avlägsnas såtillvida som bostadsbidrag icke kommer att utgå med lägre belopp än som motsvarar antalet tjänstgöringsdagar. Emellertid torde tillika böra stadgas, att därest förlängning av bidraget efter tjänstgöringens slut beviljas, avräkning bör ske för vad som med hänsyn till antalet tjänstgöringsdagar utgått för mycket. Den nuvarande möjligheten för tillsynsmyndigheten att i visst fall förordna om efterskottsbetalning av bostadsbidrag synes böra bibehållas. Då fråga är om bostadsbidrag för bostad i den värnpliktige eller hans hustru tillhörig fastighet samt särskilt bostadsbidrag till bränslekostnader jämlikt 10 § synes dagsberäkning utan undantag kunna tillämpas. Då emellertid med den av utskottet förordade lösningen av spörsmålet obligatorisk förlängning av bostadsbidraget för värnpliktig, som förhvir bostad, icke bör ske, torde den i propositionen föreslagna obligatoriska förlängningen om fem dagar ej heller böra bibehållas ifråga om bostadsbidrag till värnpliktig med bostad i egen fastighet.

I överensstämmelse med det nu anförda vill utskottet i anledning av förevarande motioner föreslå ändrad lydelse av ifrågavarande stadgande.

20 §.

Beträffande den närmare utformningen av ifrågavarande paragraf har kommittén i sin motivering inskränkt sig till en hänvisning till, att paragrafen avfattats i nära överensstämmelse med kungörelsen den 1 april 1942 (nr 168) om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ kungörelsen den 28 juni 1941 (nr 506) om långtidstillägg för vissa värnpliktiga.

Efter en redogörelse för avgivna yttranden över förslaget (sid. 97—100 i propositionen) anförde *departementschefen*:

Hemortslönen — vilket synes mig utgöra en lämpligare benämning på den förmån, varom här är fråga, än den av chefen för armén föreslagna benämningen långtidslön eller långtidsbidrag — förutsättes icke skola tillkomma andra värnpliktiga än sådana, som enligt krigsavlöningsreglementet åtnjuta lön såsom värnpliktiga. Om värnpliktiga jämlikt stadgandet i 27 § 2 mom. värnpliktslagen inkallas till fullgörande av beredskapsövning, skall hemortslön alltså icke utgå till dem, om icke Kungl. Maj:t förordnar, att de skola åtnjuta avlöning enligt krigslönebestämmelserna. Värnpliktiga, som fullgöra vanlig fredstjänstgöring och som därunder enligt stadgandet i 1 § 4 mom. krigsfamiljebidragsförordningen äga uppbära familjebidrag enligt denna förordning, avses icke skola komma i åtnjutande av hemortslön; härom har intagits föreskrift i nämnda moment.

I 20 § 1 mom. av departementsförslaget ha införts föreskrifter, som lägga i Kungl. Maj:ts hand att bestämma, från vilken dag värnpliktig skall äga räkna tid för erhållande av rätt till hemortslön. I kommittéförslaget hade såsom sådan dag angivits den 2 september 1939, men denna tidsbestämning har med anledning av vad lönenämnden anført i sitt utlåtande utgått i departementsförslaget, då den kan äga tillämpning endast i fråga om nuvarande beredskapstillstånd. Givetvis kan i framtiden uppkomma behov att för andra värnpliktigas del bestämma annan tidpunkt, och av denna anledning bör Kungl. Maj:t äga befogenhet att meddela erforderlig tidsbestämning. Ett motsvarande stadgande har införts jämväl beträffande värnpliktiga, vilka tidigare innehaft anställning över stat. Med sådan anställning åsyftas

i detta sammanhang på grund av beredskapsförhållanden särskilt medgiven överstatsanställning för f. d. fast anställt manskap och för värnpliktiga, vilka genomgått befäls- eller specialutbildning. Chefens för flygvapnet och flygförvaltningens uttalande, att förvärvat rätt till hemortslön icke borde kunna åberopas efter längre tids hemförlovning torde i så måtto förtjäna beaktande, att, om efter en återgång till fredsförhållanden nytt beredskapstillstånd skulle behöva anbefallas, Kungl. Maj:t då bör bestämma, huruvida under tidigare beredskapstillstånd fullgjord tjänstgöring skall tillgodoräknas eller icke för tillgodonjutande av rätt till hemortslön.

Såsom förutsättning för att värnpliktig skall äga räkna tjänstgöringstid tillgodo för erhållande av hemortslön bör givetvis gälla, att han först fullgjort honom i fredstid åliggande tjänstgöring. Härom ha intagits föreskrifter i 2 mom. Den där stadgade tjänstgöringstiden är för åtskilliga äldre värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring innan 1936 års värnpliktslag trädde i kraft, bestämd till längre tid än som motsvarar dem enligt då gällande värnpliktslag åliggande fredstjänstgöring. Härav kommer att följa, att de måste ha fullgjort viss tids beredskapstjänstgöring, innan de äga räkna kvalifikationstid för erhållande av rätt till hemortslön. Med hänsyn till nödvändigheten att ha någorlunda enkla beräkningsgrunder på detta område har jag funnit mig böra bortse från att ifrågavarande värnpliktiga måste fullgöra något längre beredskaps- eller krigstjänstgöring än yngre kamrater, innan de bli berättigade till hemortslön. Stadgandet i fråga har ingen motsvarighet i kommittéförslaget. I anslutning till detta stadgande har införts bestämmelse rörande tillgodoräknande av fredstjänstgöring, från vilken värnpliktig blivit i vederbörlig ordning helt eller delvis befriad.

I paragrafen har jämväl — i huvudsaklig överensstämmelse med kommittéförslaget — intagits bestämmelser om i vilka fall hemortslön må utgå till värnpliktiga, vilka efter eget åtagande äro i tjänstgöring, och till krigsfrivilliga. Dessa bestämmelser ansluta sig till de för långtidstillägget gällande. Familjebidragsnämnden i Solna har ansett skäl vara för handen att medgiva alla krigsfrivilliga, som räkna en tjänstgöringstid av minst 90 dagar, hemortslön liksom de värnpliktiga, vilka blivit inkallade till tjänstgöring. Denna uppfattning kan jag icke dela.

Vad angår de samvetsömna har departementsförslaget utformats så, att dessa få hemortslön enligt motsvarande regler som vanliga värnpliktiga. Detta innebär, att för sådana värnpliktiga i kvalifikationstiden för erhållande av hemortslön icke må inräknas den för dem föreskrivna förlängningen av tjänstgöringstiden.

Utöver ovanstående ha vissa smärre jämkningar vidtagits i kommitténs förslag till ifrågavarande paragraf.

I *motionen II: 411* av herr Andersson i Göteborg m. fl. hemställas om sådan ändring i förslaget, att hemortslön skall utgå till alla frivilliga efter samma grunder som för dem, vilka i vanlig ordning inkallas till tjänstgöring. Vidare yrkas i motionen, att 2 mom. av paragrafen måtte ändras därhän, att för värnpliktig tillhörande årsklass 1939 eller äldre årsklass vid beräkning av tjänstgöringstiden hänsyn icke skall tagas till fredstjänstgöringens längd. I *motionen II: 425* av herr Olovson i Västerås framställas yrkande, att sådan ändring måtte beslutas i de föreslagna villkoren för erhållande av hemortslön, att äldre värnpliktiga, för vilka fredstjänstgöringen på grund av för dem gällande tjänstgöringsbestämmelser

understigit en tid av 180 dagar, likväl erhålla rätt till hemortslön efter en beredskapstjänstgöring av 90 dagar eller det lägre dagantal, som kunde komma att stadgas. I motionen hemställes därjämte, att det måtte stadgas, att den som innehaft fast anställning vid krigsmakten och till följd därav blivit tillgodoräknad värnpliktstjänstgöring skulle anses ha fullgjort motsvarande värnpliktstjänstgöring enligt fredsbestämmelserna.

Utskottet har i den allmänna motiveringen (sid. 30) yttrat sig rörande grunderna för den föreslagna hemortslönen. Vissa detaljfrågor återstå emellertid att behandla.

Utskottet.

För rätt till hemortslön får enligt förslaget tillgodoräknas fullgjord beredskapstjänst. Härvid göres dock visst undantag ifråga om frivillig tjänstgöring. Detta undantagstagande har sin motsvarighet i fråga om de av riksdagen godkända grunderna för rätt till långtidstillägg. Hemortslönen är liksom långtidstillägget närmast avsedd som en kompensation för de ökade ekonomiska bördor en lång tids inkallelse medför. Ur denna synpunkt torde det icke vara motiverat att låta frivillig tjänstgöring medföra rätt till hemortslön. Även med hänsyn till arbetsmarknadens behov vore en dylik utsträckning av rätten till hemortslön ägnad att väcka betänkligheter. Utskottet avstyrker därför i denna del den ifrågavarande motionen.

Enligt förslaget skall värnpliktig för att äga tillgodoräkna sig tjänstgöringstid för erhållande av hemortslön först ha fullgjort honom i fredstid åliggande tjänstgöring. Vissa schematiska regler härom ha intagits i 2 mom. av paragrafen. Enligt dessa regler komma ett stort antal äldre värnpliktiga, vilka fullgjort dem åliggande tjänstgöring, innan 1936 års värnpliktslag trädde i kraft, att nödgas fullgöra längre tids beredskapstjänst, innan de äga räkna kvalifikationstid för erhållande av hemortslön. Särskilt vill utskottet fästa uppmärksamheten på äldre värnpliktiga, förut tilldelade ersättningsreserven, av vilka icke utkrävts längre värnpliktstjänstgöring än 60 eller 90 dagar. Dessa värnpliktiga, som i icke ringa antal torde ha inkallats till beredskapstjänst, nödgas enligt förslaget fullgöra dylik tjänstgöring under 120 respektive 90 dagar, innan de få räkna sig tillgodo beredskapstjänstgöringen för erhållande av hemortslön. Utskottet anser det emellertid vara rimligt, att äldre värnpliktiga, vilka fullgjort dem åliggande fredstjänstgöring, vid inkallelse till beredskapstjänst omedelbart skola äga räkna kvalifikationstid för rätt till hemortslön. Utskottet föreslår därför i anledning av motionerna II: 411 och 425 ett tillägg till 2 mom. av innehåll, att tjänstgöring, som i första stycket av momentet sägs, i förevarande avseende skall anses såsom helt fullgjord, därest den värnpliktige enligt för honom gällande bestämmelser haft att fullgöra tjänstgöring under kortare tid än i samma stycke sägs. Genom detta tillägg torde även det i motionen II: 425 framförda önskemålet, att de som tidigare innehaft fast anställning vid krigsmakten och till följd därav ägt tillgodoräkna sig värnpliktstjänstgöring, skulle ifråga om rätt till hemortslön anses hava fullgjort motsvarande värnpliktstjänstgöring enligt fredsbestämmelserna.

Ifråga om 3 mom. föreslår utskottet, att orden »med iakttagande av de ovan i denna paragraf givna bestämmelserna» utgå ur författningstexten till förebyggande av missförståndet, att där avsedd tjänstgöring efter eget åtagande måste fullgöras vid eget förband i enlighet med vad i 1 mom. stadgas för att den värnpliktige skall bibehållas vid sin en gång förvärvade rätt till hemortslön.

Övergångsbestämmelser.

42—44 §§.

Kommittén har föreslagit (43 § i kommittéförslaget), att den nya krigsfamiljebidragsförordningen skulle träda i kraft den 1 juli 1942 och att 1940 års krigsfamiljebidragsförordning samt kungörelsen om långtidstillägg för vissa värnpliktiga skulle upphöra att gälla samma dag. I 44 § i kommittéförslaget ha intagits föreskrifter om att familjebidragsnämnd, utan att ansökan därom behöver göras, så snart ske kan skall verkställa omprövning av inneliggande ansökningar med hänsyn till de i den nya förordningen meddelade bestämmelserna samt att i fall, då omprövningen föranleder förändring av familjebidragsbelopp, förändringen ej må avse tid före den 1 juli 1942. Vidare har kommittén i 43 § av sitt förslag intagit föreskrift om att långtidstillägg upphör att utgå från och med den 1 juli 1942 och att värnpliktig, som nämnda dag var berättigad till långtidstillägg, efter sagda tidpunkt äger erhålla hemortslön.

I anslutning till dessa förslag har kommittén i övergångsbestämmelserna i förslaget till krigsfamiljebidragskungörelse intagit en föreskrift av innehåll, att truppregistreringsmyndigheterna senast den 15 juni 1942 enligt närmare bestämmelser, som skulle meddelas i kommandoväg, skulle tillställa familjebidragsnämnderna uppgift å de inom vederbörande kommun kyrkobokförda värnpliktiga.

Efter en redogörelse för de över förslaget avgivna yttrandena (sid. 112 i propositionen) anförde *departementschefen*:

För egen del finner jag det icke möjligt att, såsom kommittén föreslagit, sätta förordningen i kraft redan den 1 juli 1942. Det är, vilket även framhållits av vissa familjebidragsnämnder, nödvändigt att samtliga författningar i ämnet ävensom tillsynsmyndighetens anvisningar rörande deras tillämpning i god tid före ikraftträdandet äro familjebidragsnämnderna tillhanda. Redan detta förhållande talar sålunda för att förordningen träder i kraft först senare. Härtill kommer, att familjebidragsnämnderna skola erhålla vissa uppgifter rörande de värnpliktigas tjänstgöringsförhållanden m. m., och att dessa uppgifter skola lämnas i anslutning till det nya personalredovisningssystemet. Då detta system ännu icke är i alla avseenden helt genomfört och enär detta samma bör ha varit i funktion under någon tid, innan det utbygges till att omfatta jämväl uppgiftslämnandet till familjebidragsnämnderna, synes det icke lämpligen kunna utnyttjas på sätt kommittén avsett redan under juni månad innevarande år. Slutligen har det visat sig erforderligt att underkasta kommitténs förslag till krigsfamiljebidragskungörelse, d. v. s. tillämpningsbestämmelserna till krigsfamiljebidragsförordningen, viss överarbetning, framför allt i vad gäller de militära myndigheternas åligganden beträffande familjebidragsärendenas handläggning.

Med hänsyn till angivna förhållanden synes krigsfamiljebidragsförordningen i dess helhet icke böra sättas i kraft förrän tidigast under hösten 1942. Senast från och med den 1 januari 1943 torde den dock kunna i full utsträckning tillämpas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om dagen för ikraftträdandet och att i samband därmed meddela för övergången erforderliga bestämmelser. Sålunda torde Kungl. Maj:t böra äga befogenhet att lämna särskild föreskrift rörande sättet för bostadsbidrags beräkning under viss övergångstid. Enligt nu gällande bestämmelse utgår nämligen bostadsbidrag i förskott för månad, såvida icke tillsynsmyndigheten medgivit efterskotts betalning, men enligt de föreslagna bestämmelserna skall bostadsbidraget utgå för dag i efterskott.

Ehuru förordningen sålunda icke beräknas komma att omedelbart i sin helhet träda i kraft, torde dock med hänsyn till behovet att förbättra de värnpliktigas förmåner vissa bestämmelser i densamma böra tillämpas redan från och med den 1 juli 1942, nämligen bestämmelserna om dels hemortslönen, som bland annat bör ersätta långtidstillägget, dels ock maximibeloppen för familjepening och det vanliga näringsbidraget. Hittills gällande regler för behovsprövningen i vad avser olika slag av familjebidrag böra givetvis gälla intill dess förordningen i sin helhet träder i kraft liksom också nuvarande bestämmelser beträffande fördelningen av kostnaderna för ifrågavarande bidrag. I fråga om hemortslönen bör den nya förordningens bestämmelse, att denna helt skall bestridas av statsmedel, träda i kraft samtidigt med att hemortslönen börjar utgå, d. v. s. från och med den 1 juli 1942.

I anslutning till 43 § må anmärkas, att värnpliktig, som enligt nu gällande regler för tid efter den 1 juli 1942 skulle varit berättigad till långtidstillägg, enligt denna paragraf i stället äger erhålla hemortslön, även om han icke enligt de eljest föreslagna bestämmelserna skulle vara berättigad därtill.

Enligt förslaget skola endast vissa delar av förordningen träda i kraft den 1 juli 1942 och med ikraftträdandet av förordningen i övrigt anstå. Utskottet finner det väl vara förenat med vissa olägenheter, att förordningen i sin helhet icke på en gång träder i kraft, men med hänsyn till vad departementschefen anfört som skäl härför har utskottet icke något att erinra mot ett dylikt tillvägagångssätt. Emellertid torde med hänsyn till att bestämmelserna om hemortslönen skola träda i kraft den 1 juli 1942 vara erforderligt att stadgandena om besvär förfarandet i 33—35 §§ samt Kungl. Maj:ts bemyndigande jämlikt 41 § att utfärda tillämpningsföreskrifter jämväl träda i kraft den 1 juli. Utskottet har vidare ansett möjlighet redan nu böra finnas för Kungl. Maj:t att vidtaga de åtgärder som avses i 40 §, i anledning varav även denna paragraf bör träda i kraft nämnda dag.

Utskottet vill därjämte fästa uppmärksamheten på, att den förhöjda familjepeningen, som skall tillämpas från och med den 1 juli 1942, innefattar bidrag till kostnaderna för matlagingsbränsle. Då särskilt dylikt bidrag för närvarande utgår, torde åtgärder böra vidtagas till förhindrande av att dubbelt bidrag till dessa kostnader under övergångstiden utbetalas.

45 §.

Denna paragraf innehåller bestämmelser om retroaktivt utbetalande av hemortslön.

1941 års riksdags revisorer upptogo i sin berättelse till behandling frågan om semester för militär tjänstgöring under år 1940. Sedan statsrevisorerna

Utskottet.

i korthet redogjort för gällande regler beträffande avlöningsförmåner å innehavd civil befattning under beredskapstjänstgöring i fråga om statsanställda och vissa grupper av befattningshavare i kommunal och enskild tjänst, gjorde statsrevisorerna följande uttalande i frågan:

Vid tillkomsten av bestämmelserna rörande semester för viss militär tjänstgöring under år 1940 framhölls, bland annat, att det måste kännas hårt för en arbetstagarare, vilken varit inkallad till militärtjänst och därigenom måhända orsakats svårt avbräck och avsevärda olägenheter i såväl ekonomiskt som annat hänseende, att icke kunna påräkna semester med åtföljande semesterlön för den tid, under vilken han varit inkallad, medan däremot andra arbetstagarare, som av en eller annan anledning icke tagits från sin dagliga gärning till militärtjänst, ävensom de kvinnliga arbetstagararna komma i åtnjutande av betalad ledighet för motsvarande tid. Även revisorerna äro av den uppfattningen, att det är en angelägenhet av synnerlig vikt att åtgärder i största möjliga utsträckning vidtagas för att förbättra förhållandena för de inkallade, vilka hava att bära den tyngsta bördan av den av vårt land uppehållna försvarsberedskapen. Detta innebär dock icke, att semesterersättning bör utgå i de fall, då vederbörande i sin civila anställning icke gått förlustig sin rätt till semester eller i allt fall erhållit ersättning för den semester han på grund av militärtjänstgöring icke kunnat komma i åtnjutande av. Såsom av de gjorda iakttagelserna framgår, bibehåller vid inkallelse, varom här är fråga, statsanställd personal i regel sin semesterrätt eller erhåller, därest densamma icke kan uttagas, ersättning härför. Samma synes förhållandet vara beträffande vissa grupper av kommunalanställda och tjänstemän hos enskilda företag. Revisorerna, som utgå från att hithörande spörsmål uppmärksammas vid den nu pågående utredningen angående semesterersättning åt inkallade jämväl för tjänstetid efter år 1940, vilja fästa riksdagens uppmärksamhet på de gjorda iakttagelserna.

I sin motivering till förevarande paragrafer har *kommittén* anfört:

Som i den allmänna motiveringen framhållits föreslår *kommittén* icke för framtiden särskild ersättning för semester med hänsyn till de förbättrade förmåner *kommitténs* förslag i allmänhet innebär för de värnpliktiga. Då emellertid *kommitténs* förslag förutsättes skola träda i tillämpning först den 1 juli 1942 och lagen om semester för viss militär tjänstgöringstid m. m. endast avsåg värnpliktiga som vore inkallade till beredskapstjänstgöring under 1940, återstår att bereda värnpliktiga som fullgjort beredskapstjänstgöring under 1941 och första halvåret 1942 en förmån motsvarande den som genom nämnda lag bereddades de under 1940 inkallade.

Kommittén har funnit den enklaste utvägen till lösning av ifrågakvarande spörsmål vara att låta den av *kommittén* föreslagna hemortslönen utgå retroaktivt för beredskapstjänstgöring som fullgjorts under 1941 och första halvåret 1942. Den retroaktiva hemortslönen föreslås utgå med en tredjedel av hemortslönen, eller med tio kronor för varje tidrymd om trettio dagar, tjänstgöringen varat, motsvarande beloppet av semesterersättningen enligt ovannämnda lag. I överensstämmelse med vad som föreslås beträffande hemortslönen skall den retroaktiva hemortslönen utgå endast under förutsättning att tjänstgöringen varat minst nittio dagar. Önskvärt hade varit, att under år 1940 fullgjord beredskapstjänstgöring, som icke uppgått till nittio dagar, och till följd härav icke medfört rätt till semesterersättning, kunnat medräknas i den under år 1941 och första halvåret 1942 fullgjorda tjänstgöringen. Av tekniska och organisatoriska skäl har det emellertid icke varit möjligt att medgiva dylikt tillgodoräknande.

I anslutning till statsrevisorernas ovan anförda uttalande har kommittén upptagit till prövning frågan, i vilken omfattning retroaktiv hemortslön såsom ersättning för semesterlön eller semesterersättning borde utgå till dem som i sin civila anställning oavsett fullgjord militär tjänstgöring erhålla semester eller ersättning härför. I princip bör givetvis semesterersättning icke utgå till värnpliktig i den mån han i sin civila anställning erhåller semester. Det är emellertid icke praktiskt genomförbart att avpassa storleken av den retroaktiva hemortslönen efter den semester eller ersättning därför, som den värnpliktige i sin civila anställning verkligen åtnjutit. Med hänsyn till den olikhet som i förevarande avseende råder såväl mellan olika kommunala tjänstemän som mellan i enskild tjänst anställda har det ej heller varit möjligt att genom en allmän regel undantaga nämnda grupper av anställda från rätt till retroaktiv hemortslön. Kommittén har av anförda skäl inskränkt nämnda undantag att omfatta endast statens tjänstemän samt vissa i det statliga lönesystemet inordnade befattningshavare i allmän tjänst. I den mån hos kommuner och enskilda arbetsgivare anställda genom arbetsgivarens försorg kommit i åtnjutande av gynnsammare semesterförmåner än den föreslagna retroaktiva hemortslönen innebär, kan det icke anses oskäligt att den retroaktiva hemortslönen uppbäres av arbetsgivare. Det torde böra ankomma på tillsynsmyndigheten att lämna anvisningar, huru man bör förfara därest ansökningar i detta syfte ingivas.

Det kan i detta sammanhang erinras om att enligt den förut omförmälda förordningen den 6 juni 1941 (nr 337) om avdrag å skatt på grund av militär tjänstgöring under år 1941 värnpliktiga, som under år 1940 tjänstgjort vid krigsmakten, med vissa angivna undantag, ägde åtnjuta avdrag å dem på grund av taxering år 1941 påförd statlig inkomst- och förmögenhetsskatt samt värnsskatt. Som tidigare anförts förutsattes i kommittéförslaget, att den föreslagna hemortslönen skall för framtiden göra särskilt skatteavdrag obehövt. Det återstår emellertid att lösa frågan om beredande av skattelättnad för värnpliktiga, vilka fullgjort beredskapstjänst under år 1941 och den del av år 1942, som förflutit, innan förslaget om införandet av hemortslön trätt i kraft. I en den 5 mars 1942 avgiven promemoria har kommittén framlagt två alternativa förslag till lösning av berörda spörsmål. Det ena alternativet innebär, att familjebidraget till viss del, förslagsvis en tredjedel, skulle hänföras till icke skattepliktig inkomst.

Det andra av kommittén framförda alternativa förslaget till en lösning av ifrågavarande spörsmål byggde på den av kommittén föreslagna retroaktiva hemortslönen. Den retroaktiva hemortslönen skulle enligt kommitténs förslag, för att utgöra komparation jämväl för skatteavdraget, höjas till förslagsvis hälften av hemortslönen. I sin motivering för förslaget har *kommittén* anført:

En dylik lösning av frågan skulle stå i full överensstämmelse med den ifrågasatta hemortslönens syfte att bland annat utgöra ett bidrag till skatteutgifter. Då sistnämnda alternativ icke medför någon egentlig ökning av myndigheternas arbetsböda är det ur administrativ synpunkt avgjort att föredraga framför det tidigare framförda alternativet. Det kan emellertid icke förnekas, att även detta alternativ är behäftat med allvarliga brister.

Principiellt bör skattelättnaden för de inkallade bestämmas med hänsyn till såväl tjänstgöringstidens längd som skattebördans storlek. Den retroaktiva hemortslönen skulle utgå med ett belopp, som bestämdes med hänsyn till

längden av tidigare fullgjord tjänstgöring, men skulle icke stå i någon som helst relation till skattebördan och komme att utgå jämväl till värnpliktiga som icke ha någon skatt att betala. Det torde ej heller vara möjligt att skapa garantier för att det såsom hemortslön utbetalade beloppet verkligen komme till användning för skattebetalning. Vidare kan erinras om att enligt kommitténs förslag i statens eller viss annan allmän tjänst anställda med hänsyn till den semesterrätt, som tillförsäkrats dem, icke skulle erhålla retroaktiv hemortslön såsom kompensation för semesterersättning. Då den retroaktiva hemortslönen icke kan uppdelas med hänsyn till de olika förmåner den avser att ersätta, torde skattelättnad icke kunna beredas nämnda grupp av anställda genom den retroaktiva hemortslönen.

I likhet med hemortslönen skall enligt kommitténs förslag den retroaktiva hemortslönen utbetalas av familjebidragsnämnderna. Av praktiska skäl hade emellertid kommittén ansett nödvändigt att göra utbetalandet av den retroaktiva hemortslönen beroende av särskild ansökan.

Efter en redogörelse för vissa över förslaget avgivna yttranden (sid. 117 och 118 i propositionen) anförde *departementschefen*:

Hemortslönen skall bland annat för framtiden ersätta de särskilda förmåner i form av semesterersättning och skatteavdrag, som tillkomma vissa värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring under år 1940. Den av kommittén föreslagna *retroaktiva* hemortslönen utgör en form av kompensation för skatteavdrag och semesterersättning, som skulle hava tillkommit värnpliktiga, vilka tjänstgjort under år 1941 och tiden under år 1942 före den föreslagna förordningens ikraftträdande i vad avser den egentliga hemortslönen. Jag finner kommitténs förslag utgöra en lämplig lösning av frågan. Då kompensationen bör avse såväl semesterersättning som skatteavdrag torde den retroaktiva hemortslönen — såsom kommittén under förutsättning av en dylik lösning av frågan föreslagit — böra utgå med femton kronor i månaden. Med hänsyn till de olika villkor, som gällde för rätt till semesterersättning och för rätt till skatteavdrag, och de olika belopp, med vilka dessa förmåner utgingo, har det icke varit möjligt att så utforma den retroaktiva hemortslönen, att den i varje särskilt fall utgör en kompensation till beloppet motsvarande nämnda särskilda förmåner. Jag har ej heller funnit skäl frångå kommittéförslaget, i vad det föreskriver beredskapstjänstgöring om 90 dagar som villkor för rätt till retroaktiv hemortslön.

Den föreslagna schematiska lösningen av frågan om beredande av kontant ersättning för semester har ej erbjudit möjlighet att låta tjänstgöringstiden innebära kvalifikationstid för åtnjutande av semesterledighet.

Enligt kommittéförslaget skulle statstjänstemän och vissa med dem likställda befattningshavare undantagas från rätt till retroaktiv hemortslön. Med hänsyn till svårigheten att åvägbringa en rättvis begränsning av den grupp befattningshavare, som i sin tjänst åtnjuta förmåner, som borde utsluta dem från rätt till retroaktiv hemortslön, har jag ej funnit skäl upptaga det nämnda undantaget i departementsförslaget. I detta sammanhang må jämväl framhållas, att jag ej heller finner skäl att från rätt till retroaktiv hemortslön undantaga värnpliktiga, som undergå utbildning till fast anställning vid krigsmakten.

Statskontoret har funnit önskvärt, att rätten till retroaktiv hemortslön gjordes beroende av i vad mån den värnpliktige gått förlustig honom eljest tillkommande semester. En dylik lösning skulle emellertid innebära en arbetsbelastning i administrativt avseende, som knappast skulle motsvara vad därmed vunnes i form av en mera individuellt avvägd ersättning.

I likhet med statskontoret ställer jag mig avvisande till kommitténs förslag om legalisering av den av vissa arbetsgivare praktiserade metoden att uppbara semesterersättning för personal, som trots militärtjänstgöring åtnjuter semester i normal omfattning.

Med anledning av bland annat vad försvarsväsendets rullföringsnämnd anmärkt har andra momentet i paragrafen undergått motsvarande omformulering som 20 § 2 mom. Hänsyn har dock därvid icke behövt tagas till värnpliktiga, som inskrivits efter år 1941.

I *motion II: 412* av herr Andersson i Göteborg m. fl. har hemställts, att den retroaktiva hemortslönen måtte utgå efter 45 dagars tjänstgöring och med ett belopp av tjugo kronor för varje tidrymd om trettio dagar, tjänstgöringen sammanlagt varat, att liknande ersättning måtte utgå till alla frivilliga samt att 2 mom. i överensstämmelse med kommittéförslaget måtte erhålla den avfattningen, att vad i 1 mom. stadgades icke skulle äga tillämpning med mindre den värnpliktige — utöver i 1 mom. omfördäld tjänstgöring — helt fullgjort den första tjänstgöring (tjänstgöring i en följd), som enligt för fredstid gällande bestämmelser ålegat den årsklass (årsgrupp), till vilka den värnpliktige vore att hänföra.

Vidare har i *motion II: 425* av herr Olovson i Västerås framställts enahanda yrkanden beträffande den retroaktiva hemortslönen som ifråga om den för framtiden utgående hemortslönen.

Den föreslagna retroaktiva hemortslönen avser att för värnpliktiga, som fullgjort beredskapstjänstgöring under 1941 och första halvåret 1942, utgöra en ersättning för de särskilda förmåner i form av semesterersättning och skatteavdrag, som tillkommo vissa värnpliktiga, vilka under år 1940 fullgjort beredskapstjänst. Det tidigare skatteavdraget utgick emellertid redan efter en tjänstgöringstid av sex veckor. Semesterersättning tillkom visserligen värnpliktig, å vilken lagen om semester icke var tillämplig, först efter en tjänstgöring om 90 dagar men annan värnpliktig ägde utan något dylikt förbehåll tillgodoräkna sig beredskapstjänstgöringen för erhållande av semesterlön eller ersättning därför. Vidare bör vid en jämförelse med den för framtiden utgående hemortslönen beaktas, att denna kommer att tillämpas från och med den tidpunkt, då jämväl den förhöjda familjepenningen träder i kraft. Med hänsyn till det anförda tillstyrker utskottet motionen II: 412, såvitt avser yrkandet, att den retroaktiva hemortslönen måtte utgå efter 45 dagars tjänstgöring. Däremot finner utskottet icke skäl tillstyrka det i samma motion framställda yrkandet om höjning av den retroaktiva hemortslönens belopp.

I anledning av sistnämnda motion samt motionen II: 425 torde motsvarande tillägg som föreslagits beträffande 20 § 2 mom. andra stycket böra göras till 2 mom. andra stycket förevarande paragraf.

Utskottet har i övrigt icke annat att erinra mot de särskilda stadgandena i den föreslagna förordningen än att vissa formella jämkningar torde böra vidtagas i 29 och 44 §§.

Utskottet.

B. Ändringar i förordningen om värnpliktslån.

Rörande innebörden av de föreslagna ändringarna i förordningen om värnpliktslån hänvisas till den redogörelse som lämnas å sid. 123—126 i propositionen.

Utskottet. De föreslagna ändringarna föranleda icke någon erinran från utskottets sida.

C. Upphävande av 10 § andra stycket förordningen om utrymningshjälp.

I 10 § andra stycket förordningen den 13 april 1940 (nr 215) om utrymningshjälp stadgas, att om — i det fall att utrymning ej skett — bostadsbidrag jämlikt krigsfamiljebidragsförordningen uppenbarligen skulle ha utgått till beredande åt hjälpsökande av bostad i utrymningskommunen, enligt förstnämnda förordning utgående hyresbidrag må ökas med ett belopp, som för nämnda fall skulle ha utgått i bostadsbidrag, eller sistnämnda belopp utgå jämsides med inkvartering in natura.

Under hänvisning till vad som anförts i motiveringen till 2 § 2 mom. i förslaget till krigsfamiljebidragsförordning (sid. 71—73 i propositionen) föreslogs i propositionen, att 10 § andra stycket förordningen om utrymningshjälp skulle upphöra att gälla i samband med genomförandet av den nya krigsfamiljebidragsförordningen.

Utskottet. Utskottet har icke något att erinra mot förslaget i denna del.

Utskottets hemställan.

Under hänvisning till vad i det föregående anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen, med förklarande att det i propositionen framlagda förslaget till förordning om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordning) icke kunnat i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Förordning

om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. **(krigsfamiljebidragsförordning).**

Härigenom förordnas som följer.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

1 mom. Förordnar Konungen jämlikt 28 § 1 mom. värnpliktslagen om inkallelse av värnpliktiga och skall krigsavlöningsreglementet helt eller delvis äga tillämpning beträffande dessa värnpliktiga, skola ock, där Konungen ej annorlunda förordnar, från och med inryckningsdagen å dem tillämpas stadgandena i denna förordning; Konungen obetaget att meddela föreskrift, att förordningen helt eller delvis skall tillämpas även å andra värnpliktiga.

Med värnpliktig avses i denna förordning den som avlönas såsom värnpliktig enligt krigsavlöningsreglementet.

2 mom. Där Konungen ej annorlunda föreskriver, må denna förordning icke tillämpas å krigsfriyilliga, som avlönas enligt andra bestämmelser än de för värnpliktiga gällande.

3 mom. Konungen må föreskriva, att bestämmelserna i denna förordning med de inskränkningar, som finnas påkallade, skola äga tillämpning jämväl å annan personal, som tjänstgör vid krigsmakten under tid, då värnpliktiga äro inkallade enligt 28 § 1 mom. värnpliktslagen.

4 mom. Denna förordning skall, med undantag av 20 § samt med de inskränkningar i övrigt, som av Konungen föreskrivas, äga tillämpning jämväl å värnpliktiga, som det är de fylla tjugusex år eller senare fullgöra tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen.

2 §.

1 mom. Värnpliktig är i enlighet med vad nedan stadgas berättigad till familjebidrag och hemortslön.

Familjebidrag utgår kontant såsom familjepenning, bostadsbidrag, näringsbidrag, sjukbidrag och begravningsbidrag; dock må, i den ordning Konungen föreskriver, kunna bestämmas, att familjebidrag skall helt eller delvis utgå in natura. Hemortslönen utgår kontant efter viss tids krigstjänstgöring.

2 mom. Annat familjebidrag än bostadsbidrag må ej utgå för person, som efter ansökan åtnjuter utrymningshjälp.

3 mom. Om rätt till familjebidrag för den som under militärtjänstgöring ådragit sig kroppsskada är särskilt stadgat.

3 §.

Såsom medlem av den värnpliktiges familj anses enligt denna förordning en var av följande personer, nämligen:

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

a) den värnpliktiges hustru, med vilken han sammanlever, samt hans barn och adoptivbarn under sexton år, som äro under hans vårdnad;

b) den värnpliktiges hustru, barn och adoptivbarn i annat fall än under a) sägs, hans föräldrar och adoptant, hans hustrus barn och adoptivbarn samt hans frånskilda hustru, en var under förutsättning, *dels* att den värnpliktige är underhållsskyldig gentemot vederbörande och *dels* att antingen den värnpliktige före inkallelsen i väsentlig mån bidrog till vederbörandes underhåll eller det eljest kan antagas, att han skulle hava i väsentlig mån bidragit till underhållet, om inkallelsen ej mellankommit; samt

c) den värnpliktiges husföreståndarinna under förutsättning, att den värnpliktige sammanbor med egna eller hustrus barn eller adoptivbarn under sexton år samt, därest han sammanbor jämväl med hustru, att hustrun är oförmögen till arbete.

Annan den värnpliktiges anhörig än i a) och b) härovan sägs samt husföreståndarinna i andra fall än som avses i c) må, när synnerliga skäl därtill äro, efter särskilt medgivande enligt vad i 39 § stadgas jämställas med familjemedlem.

4 §.

I denna förordning avsedda ärenden skola å kornnuns vägnar handläggas av en familjebidragsnämnd.

Konungen förordnar viss myndighet att öva tillsyn å förordningens tillämpning (tillsynsmyndigheten).

Om familjepenning och bostadsbidrag.

5 §.

I samband med värnpliktigs tjänstgöring utgår, då behov därav prövas föreligga och där ej annat följer av 14 och 17 §§, familjepenning och bostadsbidrag enligt här nedan i 6—13 §§ meddelade bestämmelser.

I fråga om den värnpliktiges och familjemedlems inkomst under tiden för tjänstgöringen skola vid behovsprövningen tillämpas de föreskrifter om avdrag med hänsyn till sådan inkomst som jämlikt 7 och 12 §§ meddelas av Konungen.

6 §.

1 mom. Familjepenning utgår med högst så stort belopp för dag, som för en var av nedan angivna ortsgrupper upptages i följande tariff:

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Ortsgrupp	1	2	3
	För hustru och frånskild hustru ävensom — därest värnpliktig icke sammanlever med hustru eller hustrun, med vilken han sammanlever, är arbetsförmögen — för annan familjemedlem, som förestår hemmet åt värnpliktig med hemmavarande familjemedlem under 16 år	För annan familjemedlem över 16 år än som avses i kol. 1	För annan familjemedlem under 16 år än som avses i kol. 1
	kronor	kronor	kronor
I	2: 75	1: 40	1: 10
II	3: —	1: 65	1: 20
III	3: 25	1: 90	1: 30

2 mom. Familjepenning utgår efter den ortsgroup, till vilken den kommun är att hänföra, som enligt vad i 27 § stadgas skall utgiva beloppet. I fråga om kommunernas hänförande till ortsgroup skall tillämpas den enligt lagen om folkpensionering verkställda indelningen.

3 mom. Där Konungen i fråga om ort, vilken gränsar till ort i högre ortsgroup, jämlikt 6 § 3 mom. första stycket lagen om folkpensionering förordnat om förhöjning av tilläggs-pension till pensionstagare, vilken är mantalsskriven inom visst intill gränsen liggande område, skall familjepenning, som enligt vad i 27 § stadgas skall utgivas av den kommun, inom vilken området är beläget, förhöjas med hälften av skillnaden mellan familjepeningen i kommunen i den högre ortsgroupen och familjepeningen i den kommun, inom vilken området är beläget.

7 §.

1 mom. För familjemedlem, som avses i 3 § a), utgår, under beaktande av vad i 5 § första stycket stadgas, familjepenning med i 6 § angivna belopp efter avdrag för den värnpliktiges och familjemedlems inkomst under tiden för tjänstgöringen enligt bestämmelser, som meddelas av Konungen.

Om beräkning av familjepenning till värnpliktig, som fullgör tjänstgöring efter eget åtagande, och till krigsfrivillig meddelar Konungen närmare föreskrifter.

2 mom. För familjemedlem, som avses i 3 § b), bestämmes familjepeningen med hänsyn till föreliggande behov enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Konungen. Familjepeningen må ej fastställas till högre belopp än i 6 § sägs och må ej heller överstiga värdet av det bidrag till ifrågavarande familjemedlems underhåll, som den värnpliktige lämnat före inkallelsen eller eljest kan antagas skola hava lämnat, därest inkallelsen ej mellankommit.

8 §.

För husföreståndarinna bestämmes familjepeningens belopp med hänsyn till den värnpliktiges behov av bidrag för att under tiden för tjänstgöringen

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

kunna behålla eller anställa husföreståndarinna. Där särskilda skäl därtill föranleda, må dock vid behovsprövningen bestämmelserna i 7 § 2 mom. eller med stöd av nämnda lagrum givna föreskrifter äga motsvarande tillämpning. Familjepeningen må ej fastställas till högre belopp än i 6 § angives.

9 §.

1 mom. För bestridande av kostnaderna för bostad utgår, under beaktande av vad i 5 och 12 §§ stadgas, bostadsbidrag för bostad, avsedd för familjemedlem, med vilken den värnpliktige vid tiden för inkallelsen sammanbodde. Har den värnpliktige efter inkallelsen ingått äktenskap, skall bidraget avse bostad åt familjemedlem, som i 3 § a) sägs.

2 mom. Är värnpliktig i behov av bidrag för att kunna behålla sin bostad under tjänstgöringen och skulle bostadens avstående för honom medföra avsevärd olägenhet, må bostadsbidrag kunna tillerkännas honom, ändå att bidraget ej avser beredande av bostad åt familjemedlem, som i 1 mom. sägs.

3 mom. Bostadsbidrag må ej beviljas för mer än en bostad. Där så provas skäligt må Konungen såsom villkor för erhållande av bostadsbidrag föreskriva, att viss del av bostaden skall utan ersättning upplåtas för krigsmaktens eller luftskyddets behov eller för annat allmänt ändamål.

10 §.

Då behov provas föreligga, må särskilt bostadsbidrag beviljas till nödiga kostnader för uppvärmning av den värnpliktiges bostad under tiden för hans tjänstgöring.

11 §.

1 mom. Föreligga giltiga skäl för ombyte av bostad, må värnpliktig, som är berättigad till bostadsbidrag enligt vad i 9 § sägs, tillerkännas bostadsbidrag för flyttningskostnader. Bidrag till kostnader för flyttning till annan ort må beviljas allenast enligt de närmare anvisningar, som meddelas av tillsynsmyndigheten.

2 mom. Där behov provas föreligga, må värnpliktig erhålla bostadsbidrag till kostnaderna för förvaring under tjänstgöringen av möbler och andra nödiga lösören, som tillhöra den värnpliktige eller, därest den värnpliktige är berättigad till bostadsbidrag enligt 9 § 1 mom., där avsedd familjemedlem.

12 §.

1 mom. Bidraget för bostad åt familjemedlem, som avses i 3 § a), bestämmas, med beaktande av vad i 3 mom. sägs, till ett belopp, motsvarande kostnaderna för den bostad, den värnpliktige innehade å inryckningsdagen, däri inberäknat kostnader för uppvärmning, med avdrag för den värnpliktiges och familjemedlems inkomst under tiden för tjänstgöringen enligt bestämmelser, som meddelas av Konungen.

Om beräkning av bostadsbidrag till värnpliktig, som fullgör tjänstgöring

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

efter eget åtagande, eller till krigsfrivillig meddelar Konungen närmare föreskrifter.

2 mom. Beträffande bostadsbidrag i annat fall än i 1 mom. sägs bestämmas bidragets belopp efter prövning av föreliggande behov enligt de närmare föreskrifter som Konungen meddelar.

3 mom. Vid bestämmande av kostnaderna för bostad enligt denna paragraf skall skälig hänsyn tagas till behovet av bostad samt till den värnpliktiges bundenhet av hyresavtal eller andra åtaganden för bostadsbehovets tillgodo-seende. Då fråga är om bostad i den värnpliktige eller hans hustru tillhörig fastighet, må bostadsbidrag ej beviljas med högre belopp än som motsvarar bostadens hyresvärde med tillägg för bränslekostnader.

Därest ombyte av bostad skett efter inryckningsdagen, skall hänsyn tagas till kostnaderna för den nya bostaden, om dessa äro lägre än för den förra bostaden eller giltiga skäl förelegat för ombytet av bostad.

13 §.

1 mom. Familjepenning och bostadsbidrag utgå från och med inryckningsdagen till och med dagen för tjänstgöringens upphörande. Har tjänstgöringen varat minst trettio dagar, skall bidrag utgå för ytterligare fem dagar. Bostadsbidrag jämlikt 9 och 10 §§ beräknas för tjänstgöringsdag. Var den värnpliktige i tjänst sista dagen i en kalendermånad, utgår, där ej Konungen annorlunda förordnar, bostadsbidrag för hel månad. Vid bestämmande av bostadsbidraget för tid, som belöper å den månad då tjänstgöringen upphört, skall avräknas det antal dagar före inryckningsdagen, för vilka bostadsbidrag enligt vad ovan sagts beviljats.

1 mom. Familjepenning utgår från och med inryckningsdagen till och med dagen för tjänstgöringens upphörande. Har tjänstgöringen varat minst trettio dagar, skall bidrag utgå för ytterligare fem dagar. Bostadsbidrag för bostad i den värnpliktige eller hans hustru tillhörig fastighet samt bostadsbidrag jämlikt 10 § utgår, beräknat för tjänstgöringsdag, under tiden från och med inryckningsdagen till och med dagen för tjänstgöringens upphörande. Bostadsbidrag i annat fall än nu sagts utgår till gäldande av utgifter, vilka förfalla från och med inställeledagen och uppbäres, där ej Konungen annorlunda förordnar, till och med utgången av den månad, under vilken tjänstgöringen upphört, dock att om bostadsbidrag jämlikt 9 § kommer att till beloppet understiga det bidrag, som skulle hava utgått, därest detsamma beräknats för tjänstgöringsdag, skillnaden utgår vid tjänstgöringens slut.

Om särskilda skäl därtill föranleda, må familjepenning utgå för högst tjugu dagar och bostadsbidrag för högst

Om särskilda skäl därtill föranleda, må familjepenning utgå för högst tjugu dagar och bostadsbidrag för högst

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

trettio dagar utöver den i första stycket stadgade tid, därvid *i fråga om bostadsbidraget skall inräknas det antal dagar, för vilka avräkning som i första stycket sägs icke kunnat ske.*

trettio dagar utöver den i första stycket stadgade tid, därvid *dock ifråga om bostadsbidraget skall gälla, att därest sådant bidrag utgått för längre tid än som motsvarar den värnpliktiges tjänstgöring, det överskjutande antalet dagar skall medräknas i den tid, för vilken förlängt bidrag beviljas.*

För tid, under vilken värnpliktig åtnjuter tidsbegränsad ledighet utan krigslön, må familjepenning och bostadsbidrag ej utgå; dock att om särskilda skäl äro för handen, familjepenning må beviljas högst till och med tjugonde dagen samt bostadsbidrag högst till och med trettionde dagen efter ledighetens början.

2 mom. Storleken av familjepenning och bostadsbidrag enligt 1 mom. andra och tredje styckena bestämmas med hänsyn till föreliggande behov.

3 mom. Om den värnpliktige avlidit, utgå familjepenning och bostadsbidrag till och med månaden näst efter den under vilken dödsfallet blivit kunnigt. Lika med tjänstgöring anses krigsfångenskap. Har den värnpliktige anmälts såsom saknad och är ej uppenbart, att han rymt, må ock bidraget tills vidare utgå.

Om näringsbidrag.

14 §.

1 mom. Där Konungen ej annorlunda förordnar, må värnpliktig, som driver näring eller rörelse, i den mån behov prövas föreligga, i stället för familjepenning och bostadsbidrag erhålla näringsbidrag till bestridande av avlöningskostnader, som uppkomma till följd av att särskild arbetskraft måste anlitas för att under den värnpliktiges tjänstgöring helt eller delvis ersätta honom. Vad nu sagts skall gälla jämväl för det fall, att den värnpliktige är anställd i näring eller rörelse, som innehaves av hans hustru.

2 mom. Näringsbidrag enligt denna paragraf må ej beviljas med mindre det måste antagas, att förutsättningar äro för handen för näringens eller rörelsens fortsatta drivande.

3 mom. Bidrag må icke utgå till avlöande av den värnpliktiges hustru eller hans barn eller adoptivbarn under sexton år. Huruvida näringsbidrag må avse avlöande av annan den värnpliktige närstående än nu sagts, skall bero på prövning i varje särskilt fall.

4 mom. Bidrag må utgå med högst tio kronor för dag. Vid bestämmande av bidragets storlek skall hänsyn tagas till det genomsnittliga normala driftsöverskott företaget kan beräknas lämna under den värnpliktiges tjänstgöring och dennes möjligheter att av inkomsterna från företaget bidra till den anlitate arbetskraftens avlöande.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

15 §.

Därest hinder möter mot näringens eller rörelsens fortsatta bedrivande under den värnpliktiges tjänstgöring men förutsättningar finnas för näringens eller rörelsens återupptagande efter tjänstgöringens slut, kan, då synnerliga skäl föreligga, särskilt bidrag beviljas för bestridande under tjänstgöringen av utgifter, som prövas nödvändiga för att näringen eller rörelsen skall kunna av den värnpliktige efter tjänstgöringens slut återupptagas.

Näringsbidrag enligt denna paragraf må beviljas med högst etthundra kronor för månad. Utan tillsynsmyndighetens medgivande må sådant bidrag icke beviljas med belopp, som tillsammans med utgående familjepenning och bostadsbidrag överstiger trehundra kronor i månaden.

16 §.

Med avseende å tid, för vilken näringsbidrag må utgå, skall vad i 13 § stadgas i fråga om familjepenning äga motsvarande tillämpning.

17 §.

Den, som uppbär näringsbidrag jämlikt 14 §, äger ej erhålla annat slag av familjebidrag än sjukbidrag och begravningsbidrag. Vid valet mellan de bidragsformer, som kunna ifrågakomma, skall, om förutsättningar för beviljande av näringsbidrag jämlikt 14 § äro för handen, denna form av bidrag äga företräde framför familjepenning och bostadsbidrag.

Om sjukbidrag.

18 §.

Prövas i anledning av familjemedlems sjukdom behov av bidrag vara för handen för bestridande av kostnader för erforderlig vård ävensom transport till och från läkare eller vårdanstalt, må sjukbidrag kunna tillerkännas den värnpliktige med högst det belopp, vartill dessa kostnader uppgå. Är fråga om familjemedlem, som avses i 3 § b) eller c), må dock sjukbidrag utgå allenast i den mån skäl föreligger till antagande, att den värnpliktige, därest inkallelsen ej mellankommit, skulle hava bidragit till kostnaderna. Med avseende å den tid, för vilken sjukbidrag må utgå, skall vad i 13 § är stadgat beträffande familjepenning äga motsvarande tillämpning.

Om begravningsbidrag.

19 §.

Har familjemedlem, som avses i 3 § a), avlidit, och ägde den värnpliktige vid tiden för dödsfallet uppbära familjepenning för familjemedlemmen eller åtnjöt den värnpliktige vid nämnda tidpunkt näringsbidrag som i 14 § sägs, skall begravningsbidrag tillerkännas den värnpliktige. Sådant bidrag utgår med tvåhundrafemtio kronor för hustru och med etthundrafemtio kronor för barn eller adoptivbarn.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Om hemortslön.

20 §.

1 mom. Till värnpliktig, vilken uppbär avlöning enligt krigsavlöningsreglementet, utgår, där ej Konungen annorlunda förordnar, efter en tjänstgöringstid om sammanlagt nittio dagar såsom hemortslön ett belopp av en krona om dagen. Sedan tjänstgöringen varat trehundra sextio dagar utgår en krona 50 öre om dagen och efter femhundra fyrtio dagar två kronor om dagen. Vid beräkning av nämnda tjänstgöringstid må endast komma i betraktande den tid, under vilken den värnpliktige efter tidpunkt, som Konungen bestämmer, mot åtnjutande av värnpliktigs avlöningsförmåner fullgjort honom åliggande tjänstgöring enligt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 i 1936 års värnpliktslag eller enligt 28 § 1 mom. i 1941 års värnpliktslag eller tjänstgöring efter eget åtagande, i sistnämnda fall dock endast om tjänstgöringen fullgjorts vid förband, organiserat av den myndighet, vid vilken den värnpliktige är hemortsredovisad. Med tjänstgöring vid eget förband likställes i nämnda avseende kommendering till skola eller utbildningskurs, som är gemensam för flera förband. Har den värnpliktige innehaft anställning över stat, skall vid beräkning av tjänstgöringstiden hänsyn tagas även till tjänstgöring, som han under sådan anställning fullgjort efter tidpunkt, som Konungen bestämmer.

2 mom. Vad i 1 mom. stadgas skall icke äga tillämpning med mindre den värnpliktige — utöver den i 1 mom. omförmälda tjänstgöringen — fullgjort värnpliktstjänstgöring under sammanlagt trehundra sextio dagar, därest han hänförs till årsklass 1940 eller 1941 eller årsgrupp 1941 eller inskrivits efter år 1941, samt i annat fall under sammanlagt etthundraåttio dagar, dock att nämnda tjänstgöringstider skola förlängas med nittio dagar för värnpliktig, vilken erhållit tillstånd att fullgöra värnpliktstjänstgöring på sätt angives i § 1 a) lagen den 12 juni 1925 (nr 338) om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring, och med etthundratjugu dagar för värnpliktig, som erhållit tillstånd att, enligt vad i § 1 b) samma lag sägs, i stället för militär tjänstgöring fullgöra civilt arbete.

Tjänstgöring som i första stycket av detta moment sägs anses i förevarande hänseende såsom helt fullgjord, därest den värnpliktige tidigare blivit i vederbörlig ordning helt eller delvis befriad från dylik tjänstgöring.

Tjänstgöring som i första stycket av detta moment sägs anses i förevarande hänseende såsom helt fullgjord, därest den värnpliktige tidigare blivit i vederbörlig ordning helt eller delvis befriad från dylik tjänstgöring eller ock enligt för honom gällande bestämmelser haft att fullgöra tjänstgöring under kortare tid än i samma stycke sägs.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

Vad i 1 mom. sägs skall ej heller äga tillämpning å sådan värnpliktig, vilken undergår utbildning för vinnande av fast anställning vid krigsmakten, såvitt avser tid efter det han befordrats (konstituerats) till högre tjänstegrad än furirs eller tilldelats motsvarande högre tjänsteklass.

3 mom. Den som blivit berättigad till hemortslön skall under krigstjänstgöring, som han därefter, mot åtnjutande av värnpliktigs avlöningsförmåner, fullgör efter eget åtagande eller såsom krigsfrivillig efter värnpliktens upphörande, *med iakttagande av de ovan i denna paragraf givna bestämmelserna* vara bibehållen vid sin rätt till hemortslön.

3 mom. Den som blivit berättigad till hemortslön skall under krigstjänstgöring, som han därefter, mot åtnjutande av värnpliktigs avlöningsförmåner, fullgör efter eget åtagande eller såsom krigsfrivillig efter värnpliktens upphörande vara bibehållen vid sin rätt till hemortslön.

Om skyldighet att taga arbete.

21 §.

1 mom. När skäl därtill äro, må Konungen såsom villkor för erhållande av familjebidrag stadga skyldighet för familjemedlem att i enlighet med de föreskrifter, Konungen utfärdar, hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen anmäla sig såsom arbetssökande samt antaga lämpligt arbete i den mån sådant erbjudes. Underlåter familjemedlem att fullgöra sålunda stadgad skyldighet gäller, att familjepening eller sjukbidrag ej må utgå för familjemedlemmen, samt att bostads- eller näringsbidrag må efter vad som finnes skäligt nedsättas eller ock indragas.

2 mom. Skyldighet, som i 1 mom. sägs, skall icke avse familjemedlem, som är oförmögen till arbete eller innehar arbete, varigenom han erhåller full sysselsättning. Såsom sådant arbete skall anses vård om minderåriga eller sjuka familjemedlemmar samt pågående utbildning, vilken icke skäligen bör avbrytas.

3 mom. Om vad som förstås med lämpligt arbete gäller vad därom stadgas i förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor.

22 §.

Om värnpliktigs familjemedlem utan giltig anledning lämnar arbetsanställning, äger familjebidragsnämnd nedsätta familjebidraget efter vad som prövas skäligt eller ock indraga bidraget.

Om familjebidragsnämnd.

23 §.

Kommun skall antingen inrätta särskild familjebidragsnämnd eller ock uppdraga åt annan kommunal myndighet att vara familjebidragsnämnd.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

24 §.

1 mom. Särskild familjebidragsnämnd utses av dem, som i allmänhet utöva kommunens beslutanderätt, samt består av tre eller fem ledamöter. Jämte ledamöterna utses suppleanter till lika antal. Därvid bestämmas tillika, i vilken ordning suppleanterna skola inkallas. Vid val av ledamöter och suppleanter skall tillses, att erfarenhet på den sociala behovsprövningens område blir företrädd inom nämnden. Därjämte skall beaktas stadgandet i 26 § 1 mom. andra punkten.

2 mom. Uppdraget att vara ledamot av familjebidragsnämnden gäller för fyra år. Avgår ledamot under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, anställs fyllnadsval; och skall den sålunda valde tjänstgöra under den tid, som för den avgångne återstått.

25 §.

1 mom. Ledamot eller suppleant i särskild familjebidragsnämnd kan ej vara:

- a) den, som icke uppnått tjugufem års ålder;
- b) den, som icke råder över sig och sitt gods.

2 mom. Ledamot eller suppleant i särskild familjebidragsnämnd må kunna avsäga sig uppdraget:

- a) om han icke är boende inom kommunen;
- b) om han är ämbets- eller tjänsteman och av sin befattning hindras att fullgöra uppdraget;
- c) om han efter fyra års tjänstgöring såsom ledamot i nämnden är i tur att därifrån avgå;
- d) om han uppnått sextio års ålder eller eljest uppgiver hinder, som av den väljande myndigheten godkännes.

26 §.

1 mom. Särskild familjebidragsnämnd utser inom sig ordförande och vice ordförande för ett år i sänder. Endera av ordföranden och vice ordföranden skall vara icke krigstjänstskyldig person. Äro både ordföranden och vice ordföranden hindrade att bevista sammanträde, utses ordförande för tillfället.

2 mom. Består nämnden av fem ledamöter, må ärende ej av nämnden företagas till avgörande, där ej minst tre ledamöter eller suppleanter äro tillstädes samt, för det fall att de närvarande äro allenast tre, dessa tillika äro om beslutet ense. Består nämnden av tre ledamöter, må ärende icke företagas till avgörande, med mindre samtliga ledamöter eller suppleanter äro tillstädes. Vid val inom nämnden så ock vid tillsättande av tjänstebefattning sker omröstning med slutna sedlar, där så begäres, och skilje lotten mellan dem, som erhållit lika antal röster. I övrigt verkställs omröstning öppet, och blive den mening gällande, varom de flesta röstande sig förena. Äro vid öppen omröstning rösterna på vardera sidan lika många, gälle den mening, som biträdes av ordföranden.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Vid nämndens sammanträde skall föras protokoll, vars riktighet granskas senast vid nästa ordinarie sammanträde. Nämnden äger att, där sådant av behovet påkallas, uppdraga åt en eller flera av sina ledamöter eller suppleanter, som närvarit vid sammanträdet, att verkställa denna granskning.

3 mom. Nämnden skall på lämpligt sätt tillkännagiva, varest och på vilka tider till nämnden ställda ansökningar eller andra handlingar mottagas.

Om familjebidragens bestridande m. m.

27 §.

Skyldigheten att utgiva familjebidrag och hemortslön åligger kommun, varest den värnpliktige å inryckningsdagen var bosatt under sådana förhållanden, att han, om mantalsskrivning då skolat förrättas, ägt där mantals-skrivas. Var den värnpliktige nämnda dag bosatt utom riket, ankommer betalningsskyldigheten på Stockholms stad.

Om den värnpliktige efter inryckningsdagen flyttar från en kommun inom riket till annan eller från utrikes ort till annan kommun inom riket än Stockholm, skall betalningsskyldigheten övergå å inflyttningkommunen från och med kalendermånaden näst efter den, under vilken flyttningen där anmäldes av utflyttningkommunen (Stockholms stad), eller, om familjebidrag ej förut åtnjutits, från och med den dag, då ansökan om sådant bidrag gjordes i inflyttningkommunen, dock att betalningsskyldigheten för flyttningkostnaden skall åvila utflyttningkommunen (Stockholms stad).

28 §.

1 mom. Kommun, varest den värnpliktige å inryckningsdagen hade sin bostad, är i avvidan på att annan kommun slutgiltigt ålägges betalningsskyldighet jämlikt 27 § för den värnpliktige tillkommande familjebidrag, skyldig att förskjuta familjebidrag, vartill den värnpliktige är berättigad. Familjepening, som förskjutes enligt detta moment, skall bestämmas efter ors-grupp I.

2 mom. Har i följd av stadgandet i 27 § andra stycket skyldigheten att utgiva familjebidrag övergått från en kommun till annan, åligger det likväl utflyttningkommunen (Stockholms stad) att förskjuta bidraget, till dess meddelande erhållits från inflyttningkommunen, att familjebidrag där fastställts, eller ock upplysning vunnits, att vederbörande familjemedlem oaktat honom meddelat föreläggande underlåtit att där göra ansökan om familjebidrag.

3 mom. Vad kommun enligt 1 eller 2 mom. förskjutit må sökas åter av den kommun, som betalningsskyldigheten enligt 27 § åligger. Sådant anspråk prövas i händelse av tvist av länsstyrelsen i det län, varest den kommun är belägen mot vilken anspråket riktas. Är sådan talan rörande viss värnpliktig beroende på länsstyrelses eller högre myndighets prövning, må talan rörande samme värnpliktige ej väckas hos annan myndighet.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

29 §.

Kommun, som enligt 27 § utgivit familjebidrag, äger av staten erhålla gottgörelse, för familjepenning avseende familjemedlem, som i 3 § a) sägs, ävensom för begravningsbidrag med hela utgivna beloppet, för näringsbidrag jämlikt 14 § med nittiofem procent av bidraget, för bostadsbidrag med nittio procent av bidraget samt för familjepenning i annat fall än ovan sagts, näringsbidrag jämlikt 15 § och sjukbidrag med åttio procent av utgivet belopp; dock att vad Stockholms stad *utgivit* på grund av stadgandet i 27 § skall i sin helhet återgäldas av staten. För hemortslönens hela belopp utgår gottgörelse av staten.

Kommun, som enligt 27 § utgivit familjebidrag, äger av staten erhålla gottgörelse, för familjepenning avseende familjemedlem, som i 3 § a) sägs, ävensom för begravningsbidrag med hela utgivna beloppet, för näringsbidrag jämlikt 14 § med nittiofem procent av bidraget, för bostadsbidrag med nittio procent av bidraget samt för familjepenning i annat fall än ovan sagts, näringsbidrag jämlikt 15 § och sjukbidrag med åttio procent av utgivet belopp; dock att vad Stockholms stad på grund av stadgandet i 27 § *utgivit till värnpliktig, bosatt utom riket*, skall i sin helhet återgäldas av staten. För hemortslönens hela belopp utgår gottgörelse av staten.

Då särskilda skäl därtill föranleda, må Konungen för visst fall medgiva högre statsbidrag än i första stycket sägs.

30 §.

Kommun är berättigad att av statsverket erhålla förskott å statsbidraget enligt de närmare bestämmelser Konungen meddelar.

31 §.

Asidosätter familjebidragsnämnd vid fullgörandet av sitt uppdrag i denna förordning eller eljest meddelade bestämmelser, må tillsynsmyndigheten kunna besluta, att statsbidrag icke vidare eller i minskad omfattning skall utgå.

Besvär m. m.

32 §.

Har familjebidragsnämnd med stöd av 21 eller 22 § förklarat familjemedlem förlustig rätten till familjebidrag eller nedsatt bidraget, skall beslutet ofördröjligen underställas tillsynsmyndighetens prövning; emellertid skall nämndens beslut lända till efterrättelse, till dess tillsynsmyndigheten annorlunda förordnar.

33 §.

Över familjebidragsnämnds beslut rörande tillämpningen av denna förordning må klagan föras, då fråga är om tillämpningen av 21 eller 22 §, hos tillsynsmyndigheten och eljest hos länsstyrelsen. Klagan föres genom besvär, vilka skola hava inkommit till länsstyrelsen inom trettio dagar efter det

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

klaganden erhöll del av beslutet. Skola besvären prövas av tillsynsmyndigheten, åligger det länsstyrelsen att till denna insända besvären.

Mot tillsynsmyndighetens beslut i ärende, som avses i denna förordning, må talan föras allenast i fall, som i 31 § sägs.

34 §.

Över länsstyrelses beslut rörande tillämpningen av denna förordning må klagan föras hos kammarrätten genom besvär, vilka skola hava inkommit till den länsstyrelse, som meddelat beslutet, inom tid, som i 33 § sägs; och åligger det länsstyrelsen att jämte eget yttrande insända besvären till kammarrätten.

Mot kammarrättens beslut må talan icke föras.

35 §.

Behörighet att fullfölja talan mot beslut i ärende, som avses i denna förordning, tillkommer värnpliktig, vars rätt beslutet rör, samt, i fråga om familjebidrag, jämväl familjemedlem, som av den värnpliktige angivits såsom betalningsmottagare för bidraget, ävensom, därest annan än den värnpliktige gjort ansökan om bidrag, sökanden.

Talan mot länsstyrelses beslut i ärende, som avses i denna förordning, och mot tillsynsmyndighetens beslut i fall, som avses i 31 §, må föras av kommun, vars rätt beslutet rör.

Särskilda bestämmelser.

36 §.

Rätt till familjebidrag enligt denna förordning kan icke överlåtas och må förty ej för gäld tagas i mät.

37 §.

Den, som i ansökan om familjebidrag lämnar medvetet oriktig uppgift, straffes med dagsböter, där ej gärningen enligt allmänna strafflagen är belagd med strängare straff. Böterna tillfalla kronan.

38 §.

Om familjebidrag uppburits med för högt belopp eller för längre tid än som vederbort, må i avräkning å vad för mycket utgått innehållas skäligt belopp av därefter förfallande bidrag. Dylikt innehållande må dock äga rum endast under förutsättning att den felaktiga utbetalningen vållats av oriktig uppgift, som medvetet eller på grund av grov vårdslöshet lämnats av den värnpliktige eller annan som gjort ansökan om bidraget, eller av underlåtenhet att fullgöra stadgad anmälningsskyldighet i fråga om inträffade förändringar eller ock den värnpliktige eller familjemedlem, som var betalningsmottagare för bidraget, insett eller bort inse, att fel förelupit vid utbetalningen av bidraget. Vad nu stadgats skall äga motsvarande tillämpning med avseende å felaktigt utbetalad hemortslön.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

39 §.

Sådant medgivande som avses i 3 § andra stycket eller 15 § andra stycket lämnas av tillsynsmyndigheten på ansökan av familjebidragsnämnd. Medgivande lämnas för viss tid eller tills vidare. När skäl därtill äro, må medgivandet av tillsynsmyndigheten återkallas.

Har familjebidragsnämnd vägrat att hos tillsynsmyndigheten göra ansökan om medgivande, som avses i 3 § andra stycket, äger den värnpliktige ävensom sådan anhörig eller husföreståndarinna som där sägs göra ansökan direkt hos tillsynsmyndigheten. I fall, som avses i 15 § andra stycket, tillkommer sådan rätt den värnpliktige samt familjemedlem, som av den värnpliktige angivits såsom betalningsmottagare för bidraget, ävensom, därest annan än den värnpliktige hos familjebidragsnämnden gjort ansökan om bidrag, sökanden.

40 §.

1 mom. Därest mera omfattande inkallelser till krigstjänstgöring kunna förväntas, äger Konungen förordna om vidtagande av erforderliga åtgärder till undvikande av tidsutdräkt med familjebidragens utbetalande.

2 mom. Om vid mera omfattande inkallelser till krigstjänstgöring fara uppstår för dröjsmål med utbetalande av familjebidrag, må tillsynsmyndigheten meddela familjebidragsnämnd tillstånd att i enlighet med de närmare föreskrifter, tillsynsmyndigheten må lämna, för familjemedlem, som i 3 § a) sägs, utbetala provisoriskt bestämd familjepenning. Tillståndet må avse en tid av högst en månad. Sålunda utbetalat belopp skall avräknas å slutligt fastställt familjebidrag, i den mån detta senare belöper å tid, för vilken provisoriskt bestämd familjepenning utgått.

41 §.

Konungen äger meddela närmare bestämmelser med avseende å tillämpningen av denna förordning samt därjämte uppdraga åt tillsynsmyndigheten att i särskilda hänseenden utfärda sådana bestämmelser ävensom anvisningar rörande förordningens tillämpning.

Övergångsbestämmelser.

42 §.

Denna förordning skall, såvitt avser 6 § 1 mom., 20 §, bestämmelserna om utgivande av hemortslön i 27 § samt 29 § första stycket andra punkten, träda i kraft den 1 juli 1942, från och med vilken dag 4 § första stycket krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 (nr 223) och den där intagna tariffen samt förordningen den 16 maj 1941 (nr 290) om provi-

Denna förordning skall, såvitt avser 6 § 1 mom., 20 §, bestämmelserna om utgivande av hemortslön i 27 §, 29 § första stycket andra punkten, 33–35 §§ samt 40 och 41 §§, träda i kraft den 1 juli 1942, från och med vilken dag 4 § första stycket krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 (nr 223) och den där intagna tariffen samt förordningen den 16 maj 1941 (nr 290)

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

sorisk höjning av familjepening enligt krigsfamiljebidragsförordningen, i vad angår den i förordningen den 16 maj 1941 intagna tariffen, ävensom kungörelsen den 28 juni 1941 (nr 506) om långtidstillägg för vissa värnpliktiga skola upphöra att gälla.

om provisorisk höjning av familjepening enligt krigsfamiljebidragsförordningen, i vad angår den i förordningen den 16 maj 1941 intagna tariffen, ävensom kungörelsen den 28 juni 1941 (nr 506) om långtidstillägg för vissa värnpliktiga skola upphöra att gälla.

Om ikraftträdandet av denna förordning i övrigt och vad med avseende därå skall iakttagas meddelar Konungen erforderliga bestämmelser.

43 §.

Från och med den 1 juli 1942 upphör långtidstillägg att utgå. Värnpliktig, som för tid därefter eljest skulle hava varit berättigad till långtidstillägg, äger i stället erhålla hemortslön.

44 §.

Näringsbidrag jämlikt 11 § krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 må från och med den 1 juli 1942 utgå med ett belopp av trehundra kronor i månaden oavsett om den verksamhet, för vars upprätthållande bidraget beviljats, är av särskild betydelse för det allmänna.

Näringsbidrag jämlikt 11 § krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 må från och med den 1 juli 1942 utgå med ett belopp av *högst* trehundra kronor i månaden oavsett om den verksamhet, för vars upprätthållande bidraget beviljats, är av särskild betydelse för det allmänna.

45 §.

1 mom. Värnpliktig, som under år 1941 eller första halvåret 1942 fullgjort sådan tjänstgöring, som i 20 § 1 mom. sägs, under minst *nittio* dagar, äger uppbära hemortslön med femton kronor för varje tidrymd om trettio dagar tjänstgöringen sammanlagt varat.

1 mom. Värnpliktig, som under år 1941 eller första halvåret 1942 fullgjort sådan tjänstgöring, som i 20 § 1 mom. sägs, under minst *fyrtyofem* dagar, äger uppbära hemortslön med femton kronor för varje tidrymd om trettio dagar tjänstgöringen sammanlagt varat.

2 mom. Vad i 1 mom. stadgas skall icke äga tillämpning med mindre den värnpliktige — utöver den i 1 mom. omförmälda tjänstgöringen — fullgjort värnpliktstjänstgöring under sammanlagt trehundrasextio dagar, därest han hänförs till årsklass 1940 eller 1941 eller årsgrupp 1941, samt i annat fall ett-hundraåttio dagar, dock att nämnda tjänstgöringstider skola förlängas med nittio dagar för värnpliktig, vilken erhållit tillstånd att fullgöra värnpliktstjänstgöring på sätt angives i § 1 a) lagen den 12 juni 1925 (nr 338) om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring, och med etthundratjugo dagar för värnpliktig, som erhållit tillstånd att, enligt vad i § 1 b) samma lag sägs, i stället för militär tjänstgöring utföra civilt arbete.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Tjänstgöring som i första stycket sägs anses i förevarande hänseende såsom helt fullgjord, därest den värnpliktige tidigare blivit i vederbörlig ordning helt eller delvis befriad från dylik tjänstgöring.

Tjänstgöring som i första stycket sägs anses i förevarande hänseende såsom helt fullgjord, därest den värnpliktige tidigare blivit i vederbörlig ordning helt eller delvis befriad från dylik tjänstgöring eller ock enligt för honom gällande bestämmelser haft att fullgöra tjänstgöring under kortare tid än i samma stycke sägs.

B. att riksdagen måtte antaga Kungl. Maj:ts genom propositionen framlagda, nedan intagna förslag till

1) Förordning

angående ändring i vissa delar av förordningen den 31 augusti 1940 (nr 824) om värnpliktslån.

Härigenom förordnas, dels att 4, 6, 8, 9, 11 och 17 §§ förordningen den 31 augusti 1940 om värnpliktslån skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels ock att till 13 § förordningen skall fogas ett nytt stycke av den lydelse i det följande angives.

4 §.

För beviljande av värnpliktslån skola följande allmänna förutsättningar gälla, nämligen

att sökanden till följd av värnpliktstjänstgöringen råkat i svårigheter av ekonomisk art, vilka kunna befaras äventyra hans möjligheter att efter slutad tjänstgöring fullfölja påbörjad yrkesutbildning eller vinna utkomst i det yrke eller den näring, varav han före inkallelsen haft sin bärgning, eller vilka eljest innebära en avsevärd rubbning av hans ekonomi;

att sökanden gjort vad på honom skäligen ankommit för att avvärja svårigheterna; samt

att sökanden måste antagas vara ur stånd att utan hjälp av värnpliktslån inom skälig tid övervinna svårigheterna.

Värnpliktslån må — — — sextio dagar.

6 §.

Värnpliktslån må beviljas med lägst tvåhundra och högst femtusen kronor. Vid beviljande av sådant lån skall i övrigt tillses, att lånebeloppet icke bestämmas högre än som med hänsyn till sökandens levnadsvillkor och förhållanden i övrigt finnes vara nödvändigt för vinnande av det därmed avsedda syftet.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

8 §.

Värnpliktslån skall återbetalas med en femtedel om året med början från och med kvartalet näst efter det ett år förflutit från värnpliktslånenämndens eller i förekommande fall arbetsmarknadskommissionens beslut. Där omständigheterna därtill föranleda, må den lånebeviljande myndigheten medgiva anstånd med amorteringens påbörjande ävensom längre amorteringstid samt föreskriva amorterings erläggande kvartals- eller halvårsvis. Värnpliktslån skall vara i sin helhet återbetalat senast inom tio år efter det amorteringen enligt vad i första punkten sagts skolat påbörjas. När särskilda skäl därtill äro, må den lånebeviljande myndigheten föreskriva, att värnpliktslån skall återbetalas på kortare tid än fem år.

9 §.

Ansökan om — — — gjord ansökan.

Ansökan göres — — — vederbörande värnpliktslånenämnd.

På värnpliktslånenämnden ankommer att besluta i låneärende. Hava inom nämnden förekommit skiljaktiga meningar vid fattande av beslut, varigenom värnpliktslån beviljats, eller beviljar nämnden lån till högre belopp än ettusen kronor eller lån till värnpliktig, vars tjänstgöring under de senaste förflutna tolv månaderna understigit sextio dagar, skall nämndens beslut för att bliva gällande underställas arbetsmarknadskommissionens prövning.

I samband — — — förhållandena påkallas.

Värnpliktslånenämndens beslut — — — mot beslutet.

11 §.

Arbetsmarknadskommissionens beslut i underställt eller fullföljt ärende skall utan dröjsmål tillställas den lånesökande samt, i avskrift, värnpliktslånenämnden.

Arbetsmarknadskommissionens beslut må ej överklagas.

13 §.

Då värnpliktslånenämnd — — — med beslutet.

Vad i — — — värnpliktslånenämnden tillhanda.

Har den, som fått värnpliktslån sig beviljat, icke inom sextio dagar från det han erhöi del av värnpliktslånenämndens eller, i fall som i 11 § sägs, arbetsmarknadskommissionens beslut, inkommit med vederbörlig skuldförbindelse och i förekommande fall tillhörande säkerhetshandlingar, skall beslutet anses förfallet.

17 §.

Den, som i ansökan om värnpliktslån lämnar medvetet oriktig uppgift, straffes med dagsböter, där ej gärningen enligt allmänna strafflagen är belagd med strängare straff. Böterna tillfalla kronan.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1942.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

2) Förordning

angående upphävande av 10 § andra stycket förordningen den 13 april 1940 (nr 215) om utrymningshjälp.

Härigenom förordnas, att 10 § andra stycket förordningen den 13 april 1940 om utrymningshjälp skall upphöra att gälla.

Denna förordning träder i kraft å dag, som av Konungen bestämmes.

C. att motionerna I: 279 och II: 411, 412, 413 och 425, i den mån de icke blivit beaktade genom vad utskottet ovan under A. hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt

D. att motionerna I: 71, 290 och 293 samt II: 112, 426 och 432 måtte anses besvarade genom vad utskottet under A. hemställt.

Stockholm den 22 juni 1942.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar *Norman, Tamm, Löfvander**, *Wistrand, Sten**, *Näslund**, *Söderkvist** och *Näsström**;

från a n d r a kammaren: fröken *Hesselgren*, herrar *Hage, Olovson* i Västerås*, *Cruse, Wallén*, fru *Johansson**, herrar *Larsson* i Östersund* och *Håstad*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer.

1) av herrar *Tamm* och *Wistrand*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka 20 och 45 §§ i förslaget till förordning om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordning) i deras av Kungl. Maj:t föreslagna lydelse;

2) av herrar *Löfvander* och *Wallén*, vilka anført:

I det föreliggande förslaget till krigsfamiljebidragsförordning har ifråga om familjepeningen den från lagen om folkpensionering hämtade dyrortsgraderingen bibehållits. Dyrortsgraderingen ger emellertid överhuvud icke något rättvist uttryck för förhållandet mellan levnadskostnaderna i städerna och på landsbygden och detta så mycket mindre ifråga om krigsfamiljebidragen som särskilt bostadsbidrag utgår, motsvarande den värnpliktiges verkliga hyreskostnader. Då därtill kommer, att ifrågavarande förordning huvudsakligen torde komma att tillämpas under kristider, då prisreglerande åtgärder ytterligare utjämna den skillnad i levnadskostnader, som eljest kunde förefinnas mellan stad och landsbygd, saknar enligt vår mening dyrortsgraderingen ifråga om familjepeningen enligt krigsfamiljebidragsförordningen varje berättigande.

På grund härav få vi i anslutning till motionerna I: 293 och II: 432 yrka, att 6 § i förslaget till krigsfamiljebidragsförordning erhåller följande lydelse:

6 §.

Familjepening utgår med högst så stort belopp för dag som nedan angives:

1	2	3
För hustru och fränschild hustru ävensom — därest värnpliktig icke sammanlever med hustru eller hustrun, med vilken han sammanlever, är arbetsoförmögen — för annan familjemedlem, som förestår hemmet åt värnpliktig med hemmavarande barn under 16 år	För annan familjemedlem över 16 år än som avses i kol. 1	För annan familjemedlem under 16 år än som avses i kol. 1
kronor	kronor	kronor
3: —	1: 80	1: 30

3) av herr *Hage*.

Särskilt yttrande

av herr *Näslund*:

Vid granskningen av här föreliggande förslag har jag funnit att dyrortsgrupperingen icke bort bibehållas och i överensstämmelse härmed inom utskottet yrkat på att ortsgrupperingen måtte utgå och familjepeningen fixeras

till det belopp som i propositionen föreslås för ortsgrupp II eller till kronor 3: — respektive 1: 65 och 1: 20.

Huvudsakligaste skälet härför är det faktiska förhållandet att det numera är olikheterna i hyrespriserna som motivera uppdelningen i olika grupper för dyrortssystemen i övrigt. Då som i förevarande fall varje bidragstagare får full ersättning för den verkliga hyreskostnaden å respektive orter har den bärande motiveringen för gruppering av bidragstagarna här bortfallit. Utvecklingen har numera lett till att levnadskostnaderna, sedan hyran frånräknats, i stort sett äro lika och i vissa avseenden till och med högre på landsbygden än i de s. k. dyrorterna. Ortsgrupperingen medför därjämte en hel del svårigheter ifråga om de »gränsorter» där grupperna skära varandra.
